

VERSEK,
KÉPEK,
ÁLMODÁSOK

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar

Versek, képek, álmódások
Kányádi-metszetek II.

VERSEK, KÉPEK, ÁLMODÁSOK

Kányádi-metszetek II.

Szerkesztette
SZINGER VERONIKA
TÓTH ETELKA

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
Nagykőrös, 2024

A kötet megjelenése a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Karának támogatásával a *Művészetek és nyelvek találkozása* projekt keretében valósult meg.

Szerkesztők
SZINGER VERONIKA
TÓTH ETELKA

Szakmai lektor
BÁRDOS DÓRA
GÓRNAGY GYULA

A borítón
GARZÓ GRÉTA *Léggömb* című alkotása

ISBN 978-615-6637-26-0

© Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, 2024
© Szerzők, szerkesztők, 2024

A kiadásért felelős
PROF. DR. PAP FERENC
a KRE PK dékánja

Online kiadás

Tartalom

Ajánlásként	6
Galuska László Pál: A szitakötő tánca – Kányádi Sándor és a báb.....	8
Lázár Enikő: Játék és zene Kányádi Sándor verseiben	16
Havas Judit: A vers az, amit mondani kell	30
Somodi Ildikó – Tóth Alisa – Galuska László Pál: Miért szép?.....	46
Válogatás a pályamunkákból	51
Beszámolók a versenyekről (2021–2024).....	86
A verseny eredményei.....	91
Abstracts	107
A kötet szerzői, közreműködői	108

AJÁNLÁSKÉNT

2024 júniusában a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara negyedik alkalommal rendezte meg a Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyt, amelyet a kortárs magyar irodalom egyik legnagyobb alakjaként számontartott költő eszmei hagyatéka megőrzésének jegyében alapított a Kányádi család támogatásával. A rendezvény ez alkalommal is megannyi művészeti ág találkozására adott lehetőséget az irodalomtól az előadó-művészetig és a képzőművészetig, a báb-színháztól a táncig és a zenéig. A versmondók és az alkotóművészek bemutatkozása mellett a program keretében szakmai előadások is elhangzottak: kötetünkben ezek tanulmányváltozatai olvashatók.

Galuska László Pál írása egy 2024-ben bemutatott bábelőadás jellegzetességeiből kiindulva Kányádi Sándor mesei és verses művei bábjátékká alakításának lehetőségeit és formáit veszi vizsgálat alá. Bizonyítja, hogy a hagyományos értelemben vett drámai munkák mellett lírai művek, a képgazdag költemények is könnyedén bábszínpadra alkalmazhatók. Kiemeli, hogy leginkább a bábjáték az, amely etűdszerű, vizualizált, képeket, hangulatokat közvetítő előadásformájával lehetővé teszi az ilyen adaptációkat. A mese és báb, a vers és báb, illetve a Kányádi-életmű és a báb kapcsolatát kutató írás érdekessége, hogy szerzője maga is gyakorló mesejáték- és bábdrámaíró.

Lázár Enikő egy jógyakorlatot mutat be, amely a Pedagógiai Kar hallgatóinak közreműködésével valósult meg egy teljes szemeszteren át tartó munka eredményeképpen. Tanulmányából megismerhető annak a tanító és óvodapedagógus szakos hallgatók alkotó együttműködésével létrejött táncos, énekes, verses összeállításnak a megszületése, amelyet a versenyt kísérő szakmai program keretében láthattak a jelenlévők *Vers, zene, színek, játék – Kányádi Sándor költészetében* címmel. Az előadásra való felkészülést előkészítő és támogató foglalkozások leírása és a részletes forgatókönyv más hasonló kurzusok számára is mintául szolgálhat. Egyben szemlélteti, milyen rendhagyó módon is nyílhat lehetőség arra, hogy erősödjön a pedagógushallgatók kötődése hagyományainkhoz, a magyar kultúránkhoz.

A verseny fővédnökének, Havas Judit Artisjus-díjas előadóművésznek a tanulmánya a művészi és hatásos versmondáshoz ad jó tanácsokat minden szavaló, pedagógushallgató és gyakorló pedagógus számára. Ötletes gyakorlatai segítik a lazításra való képesség, a jó légzéstechnika, a kifejező és tudatos beszédtechnika, valamint a megfelelő koncentrálási képesség fejlesztését, és hozzájárulhatnak az artikuláció javításához, a beszédstílus színesebbé tételéhez, a hangerő, hangszín helyes alkalmazásához. Az olvasók nemcsak a versmondáshoz kaphatnak hasznos tanácsokat, hanem minden olyan tevékenységhez, amelynek része a magabiztos, szépen hangzó, értelmező beszéd és a nyilvánosság előtti megszólalás.

Somodi Ildikó, Tóth Alisa és Galuska László Pál írása a 2024. évi illusztrációs versenyre beküldött hallgatói pályamunkákból mutat be olyan alkotásokat, amelyeket a költő egy-egy verse ihletett. A válogatás célja, hogy minél több gyönyörködtető és egyben a technikák, ötletek, értelmezések minél szélesebb skáláját szemléltető munka értékei kerüljenek még közelebb az olvasókhoz. A képek és rövid elemzésük arra szeretné ösztönözni és bátorítani az alkotás iránt érdeklődő fiatalokat, hogy a következő évek versenyeire minél többen nyújtsanak be pályamunkát.

A Kányádi családdal folytatott egyeztetést követően a 2024/2025. tanévtől kezdődően átalakul, és új néven folytatódik a verseny. Tágabb horizontra tekintve, további jeles hazai és határon túli magyar nyelvű alkotók munkásságának elmélyült megismerését is elő kívánja segíteni az eddigieknél gazdagabb, változatosabb témakiírásokkal. Éppen ezért, visszatekintve a korábbi eseményekre, kötetünk utolsó fejezetében megtalálhatók a 2021–2024 közötti Kányádi-versenyek összefoglalói és eredményei.

Köszönjük a Kányádi család támogatását és fővédnök asszony munkáját! Jelen kiadványunkat pedig szeretettel ajánljuk mind a korábbi évek versenyzőinek és felkészítő tanárainak, mind a következő évek indulóinak, résztvevőinek is, továbbá mindazoknak, akik számára fontos közös kincsünk, az anyanyelv, az irodalom és a művészet összetartó, megtartó ereje és sosem múló értéke.

Dr. Pap Ferenc
dékán

Dr. Tóth Etelka
dékánhelyettes

GALUSKA LÁSZLÓ PÁL

A SZITAKÖTŐ TÁNCA – KÁNYÁDI SÁNDOR ÉS A BÁB

A tanulmány Kányádi Sándor mesei és verses művei bábjátékká alakításának lehetőségeit, formáit vizsgálja. A dramatikus tartalom mellett a képgazdag költemények is bábszínpadra alkalmazhatók. A tanulmány áttekinti a bábjáték azon sajátosságait is, amelyek az ilyesfajta adaptációt lehetővé teszik. Az adaptációnál ajánlatos kerülni az előadott szöveg illusztrálásának alkalmazását, illetve a szöveg válhat akár hangulatteremtő „háttéranyaggá” is. A versek képi és hangulati dekorációt biztosítanak, segítenek a történet továbbvitelében, illetve az idő múlásának illúzióját is megteremtik.

Kulcsszavak: mesedráma, bábszínház, drámaiság, etűd, tárgyanimáció

1. Bevezetés

A Marica Bábszínház 2024 elején mutatta be *Jégvirág – téli mesék és versek Kányádi Sándor tollából* című előadását. Jelen írásunk nem az előadás szemléje vagy kritikája kíván lenni, inkább egy gondolatsor Kányádi gyermekirodalmi műveinek mesejáték-alapú feldolgozási lehetőségeiről. Az előadásunk címében megjelenő Kányádi-verscím éppen ennek a feladatnak a szépségére és nehézségére utal: megfoghatatlan, könnyed, légies alapanyagból kell maradandó értéket létrehozni, mely az előadás végén mégis elillan, hiszen ez a színpadi előadás lényege.

2. Kányádi és a dráma

Kányádi Sándor 1946–1950 között Székelyudvarhelyen, a fém- és villamosipari középiskolában tanult. Egy ilyen középiskolai háttér nem feltétlenül kedvezhet az irodalmi vénának, csakhogy Kányádi ezt megelőzően Benedek Elek és Tamási Áron iskoláit, a Református Kollégiumot és a Római Katolikus Főgimnáziumot (a későbbi Tamási Áron Gimnáziumot) is megjárta. Nem csoda hát, hogy már középiskolai tanulmányai alatt is versíróvá lett. Költőként Páskándi Géza fedezte fel, aki 1950-ben a bukaresti *Ifjúmunkás* című magyar nyelvű lapban közölte első versét. Ezt követően az ifjú költő a kolozsvári *Utunk* folyóiratban is megjelent. 1950 őszétől Kolozsváron élt, és itt egy fél éven át a kolozsvári Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola hallgatója volt. Mivel úgy érezte, színészi vénája nincs, átjelentkezett a Bolyai Tudományegyetem Nyelv- és Irodalomtudományi Karára, 1954-ben itt szerzett magyar irodalom szakos tanári diplomát.¹

Mindezt azért tartottuk fontosnak megjegyezni, mert Kányádi Sándornak egyébként gazdag életművéből mindössze három drámai műve ismeretes,² ám jelezni

¹ Pécsi Györgyi: Kányádi Sándor: Életrajz, in *Digitális Irodalmi Akadémia*. [Kányádi_életrajz](#) (Letöltés: 2024. március 8.)

² Kétszemélyes tragédia; Ünnepek háza; Gyökér és vadvirág, in Kányádi Sándor: *Ünnepek háza*, Budapest, Magyar Napló Kiadó, 2004.

kívántuk, hogy a drámaiság, a dráma természete és működése nem volt ismeretlen előtte. Székelyudvarhelynek fellelhető drámatörténeti hagyományai vannak, a Római Katolikus Főgimnázium jogelődje, a Jezsuita Kollégium adott otthont iskoladrámái előadásoknak,³ és mint korábban már említettük, nem lehetetlen, hogy Benedek Elek is itt találkozhatott először színpadi előadással.⁴

A drámára alkalmazhatóság szempontjából azonban nemcsak az író rátermettsége fontos, hanem az sem lényegtelen szempont, hogy a drámaiság nem feltétlenül csak a drámai szövegek sajátja. Duró Győző és Nánay István a következőkben rögzíti a drámaiság fogalmát:

*A helyzetek [...] tulajdonsága, hogy drámai feszültség jelenik meg bennük. Mindazok a helyzetek rendelkeznek ezzel a tulajdonsággal, melyekben a szereplőknek valamilyen cselekvési döntést kell hozniuk, és ez a döntés életükre (vagy a közösségük életére) jelentős hatással van. Az epikával szemben a dráma középpontjában nem a döntési helyzet megoldása, hanem épp a döntési helyzet vagy maga a döntés eredményeképpen megtett lépések állnak. A dráma valamely probléma felmerülésétől a megoldásra vonatkozó döntés meghozataláig vagy a cselekvésig eltelő időt vizsgálja. Feszültségét az adja, hogy a szereplőknek dönteniük kell, a cselekvés azonban akadályba ütközik, vagy csak nehézségek árán valósítható meg. Amikor a döntések eredményeképpen megszületik a cselekvés, a drámaiság szertefoszlik. Ezért a dráma szerkezetét a legtöbb esetben a döntések és következményeik láncolata adja.*⁵

Ebben az értelemben Kányádi Sándor több olyan szövege is drámai feldolgozás alapjává válhat, amelyben drámai helyzetek jelennek meg, leginkább meséi, legyenek azok nem ritkán oly rövidek és játékosak, mint a költeményei. Azt, hogy a mese az egyik leginkább hatékony szövegforma mind a kiskori könyv- és olvasáskultúra, mind a szövegértés kialakításában, ill. hogy a művészi expresszió megnyilvánulásai között talán a mese a legalkalmasabb a gyermek belső pszichés folyamatainak kezelésére, már sokan és sokféleképp megírták.⁶ Ehhez szükséges még megjegyezni, hogy a népmesei előadásmód elhalása és az olvasási szokások változása a mai gyermek mesével való találkozását nem kívánt irányokba terelte, illetve elsatnyította, ezért a mese közvetítésének olyan eszközei váltak kívánatossá, amelyek az

³ Erről lásd pl.: Takács József (szerk.): *A jezsuita iskoladrámák (1581–1773)*, Budapest, Pray Rendtörténetíró Munkaközösség, 1937, 30.

⁴ Bárdos József – Galuska László Pál: *Fejezetek a gyermekirodalomból*, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013, 190–191.

⁵ Duró Győző – Nánay István (szerk.): *Dramaturgiai olvasókönyv*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993. Idézem magam is, Bábjáték a gyermekkultúrában dramaturgiai nézőpontból c. cikkemben; Galuska László Pál: Bábjáték a gyermekkultúrában dramaturgiai nézőpontból, *Gradus*, 2019/4, 32. [Bábjáték](#) (Letöltés: 2024. május 12.)

⁶ Többek között erről szól Bruno Bettelheim Bevezető – Harc az élet értelméért c. nyitótanulmánya (Bruno Bettelheim: *A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988, 9–26.); illetve Mérei – V. Binét könyvének Kettős tudat c. fejezete (Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*, Budapest, Medicina Könyvkiadó, 2006, 239–255.) is.

élőszóbeli közlés intenzitásának méltó helyettesítését jelenthetik.⁷ Ennek a közvetítésnek egyik leghatékonyabb eszköze a mesedráma, de ezen belül is a bábjáték a legalkalmasabb a mesei anyag illusztrálására, mivel rendkívül könnyen, olcsón és ugyanakkor *hatásosan* jeleníti meg a mesei tereket és a szereplőket. Ebben a tekintetben is igaz Szergej Obrazcov sokat idézett mondata: „a bábszínpad a lehetetlenségek színpada”.⁸ Ugyanakkor a bábjáték nem nyomja agyon súlyával és terjedelmével a befogadót: épp lehetséges könnyedsége teszi lehetővé a mai, jórészt vizuális ingerekhez szokott gyermekközönség figyelmének fenntartását.

3. Mese és báb

A gyermek és a dráma, a gyermek és a színház találkozásának fontossága nem lehet kérdéses napjainkban. Lyn Gardner, a *The Guardian* színikritikusa például így ír erről:

A színház, különösen a gyermekszínház, magát a képzeletet veszi célba. Gyermekneinknek megadja a világgal való szembenézéshez szükséges készségeket és kreativitást, annak megértését és akár megváltoztatását is lehetővé teszi.⁹

Mint már fentebb is említettük, a bábszínház is színház. Itt is hat a vizuális és az auditív hatások egysége.¹⁰ Nem lehet és nem is kívánatos, hogy a bábszínház csak gyermekszínházi kifejezésformaként jelenjen meg, de az tagadhatatlan, hogy a gyermekek számára ez az egyik legszemléletesebb előadásforma. Hogy ez miért lehet így, azt a következőkben összegezhetjük:

- A bábjátékban több a közvetítő réteg (áttételesebb az ábrázolás), mint az ún. „nagyshínpadokban”, ahol bár van áttét (szerző–rendező–színész–közönség), a bábszínházhoz mérve mégis eggyel kevesebb (szerző–rendező–színész–báb–közönség). Ez az áttételeesség egyszerre jelent megoldandó problémát és szemléletesebb előadásmódot is: segíti és stimulálja a gyermek alkotó és értelmező fantáziáját. A bábszínházban a közönség az áttétekből leginkább a bábót látja, ezért végső soron a báb válik a legfontosabb közvetítővé.
- A fantázia stimulációja a „megelevenedő anyag” varázsából, valamint a bábszínpad absztrakt mivoltából következik. A bábszínpadi kifejezés azért elvont, mivel fokozottan operál jelzésekkel, szimbólumokkal.¹¹ Ez együtt jár

⁷ Erről e sorok írója is megemlékezett már több munkájában, pl. Galuska László Pál: A halál mítosza színpadon: Népmesei adaptáció kísérlete Szép Ernő Az egyszeri királyfi c. mesedráájában, in Belina Károly – Klebnczki József – Lipócziné Csabai Sarolta – Borsné Pető Judit (szerk.): *Tudomány és oktatás. AGTEDU 2009*, Kecskemét, Kecskeméti Főiskola, 2009. 196–202.

⁸ Idézi: Szőke István: *A bábjátékszás ábécéje. Az ujjaktól a marionettig*, Dunaszerdahely, Csemadok Művelődési Intézete, 1998. 7.

⁹ „Theatre, particularly theatre for children, fires the imagination, it gives our children the skills and the creativity necessary to face the world, to understand it and perhaps to change it too.” Lyn Gardner: Why children’s theatre matters, *The Guardian*, 2013. október 23. [Why childrens theatre matters](#) (Letöltés: 2024. március 8.)

¹⁰ Szőke: *A bábjátékszás*, 33.

¹¹ Uo., 8.

a típussteremtés és a stilizálás követelményével a szimbólum tisztasága, érthetősége, értéke miatt. Ezek a mese kifejezőképességével rokon sajátosságok. Bettelheim is megjegyzi, hogy a mese a psziché mind a három szintjére azért gyakorol hatást, mert szimbolikus, stiláris a kifejezőmódja.¹²

4. Vers és báb

Kányádinak azonban – amint ezt nyitó gondolatainkban már feljegyeztük – nemcsak meséit, hanem lírai szövegeit is feldolgozták. Hogyan lehetséges egy cselekmény nélküli szöveg színpadra alkalmazása? Erre megint a mese- és a bábjáték sajátosságai adhatnak választ.

A kisszínpadra írt bábelőadások kifejezésformái között – Szőke István¹³ szerint – megjelenhet:

- a *dal* (az ének, a kuplé, a sanzon és a song), amely nem kifejezetten bábra íródott, ezért óvatosan használandó. Jól működik az ironizálás, parodizálás, oldhatja az előadásbeli gyakorlatlanság, képzetlenség ellentmondásait.
- a *folklór*, a népszokások megjelenítése mozgással, tánccal. Fontos ebben az esetben a mozgások takarékosága, pontossága, kifejező mérete (exponáltsága).
- az *állatmese* (amely soha nem keverendő össze a *tanmesével*, más néven *fabulával*). Ez jobban játszható bábukkal, mint „élő” színészekkel (az állatszereplők miatt, amelyek szimbolikusán, stilizáltan jelenhetnek csak meg nagyszínházi előadásban). Lényege a rövid cselekmény, csattanós befejezés, elemi ismétlések, tehát jól illeszkedik az amúgy is rövid, kifejező mesei, bábszínházi előadásmóddhoz, és a kisszínpadi előadás műfajelemeihez.
- a *pantomim*, amely komikus és komoly is lehet, beszéd nélküli előadásmód: ezt a bábu mozgása pótolja, ezért szemléletesnek, kifejezőnek kell lennie. Ha ez nem következik be, a pantomim „cselekménye” unalmassá, sőt érthetlenné válik. A szemléltetés lehet metaforikus (pl. animálással), szimbolikus, allegorikus is.
- a *poétikus, költői szöveg*, amelynél ajánlatos kerülni az előadott szöveg illusztrálásának, „leírásának” profán alkalmazását. Hatását különböző kifejezőeszközök felhasználásával (jelzésekkel, színekkel, hanggal, zenével stb.) lehet aláhúzni, fokozni.

Ám akármi is egészítse ki vagy alkossa a kifejezést: a bábjátékban – ha van benne beszéd, akkor – a beszédcselekmény válik fontossá. A beszédcselekmény nem azonos a szüzsét hordozó történeti cselekménnyel, bár elősegítheti, megelőlegezheti azt.

¹² Bettelheim: *Bevezető*, 12.

¹³ Szőke: *A bábjátékozás*, 24–25.

A beszédcselekmény – és a későbbiek során a cselekmény – alapfeltétele a helyes *szövegértelmezés*. Egy darabban a színész nem mindig azt mondja, amit gondol, sőt a mondatai néha teljesen más jelentést hordoznak, mint ami szavainak az értelme.¹⁴

Ez azt is eredményezheti, hogy a bábszínház színpadán elválhat egymástól a szöveg és a látvány (ami persze nem nélkülözheti a kettőnek egymásra gyakorolt hatását).

A cselekmény nélküli szövegek színre vitelét elősegítheti az is, hogy a bábjáték – vizuális természetéből adódóan – fokozottan alkalmas a sűrítésre, egyszerűsítésre. „A bábjáték dramaturgiája – írja Szőke István – az élő színházétól különbözik. Ez érthető, mert a bábjátékban több a koncentráltság, a sűrítés.” Ezért is lehet a bábjáték „jellemző módszere a jelzés (azaz leegyszerűsített jellem- és cselekményábrázolás)”. A bábszínházi előadásban fokozottan működik az egyszerűsítés, mivel „a bábjáték egyszerű, illetve leegyszerűsített elementáris műfaj”, és legfőbb célja egy vagy több karakter sorsfordulatainak (vagyis a sikereinek, esetleg kudarcainak) végigkövetése „az adott egyszerű cselekménysorozaton belül. Ebből kifolyólag igényesebb, azaz gazdagabb is a cselekménye (a jó bábdarab cselekményes).” A bábszínház mindezek figyelembevételével tehát az „akciók színháza, nem a dikcióké” – a játék és a látvány fontosabb, mint a szereplők szövegei. A bábjáték szerzője (a drámaíró vagy éppen a dramaturg) tudatosan azon kell, hogy legyen, hogy „kerülje a lényegtelen, kiemelje a lényegeset, a tipikusát úgy, hogy az események, a történések jelzése erőteljes, felfokozott, sűrített legyen.”

A bábjáték másik fontos jellemzője a képi szerkesztés. Ez azt jelenti, hogy az „író minden helyzetet maga elé képzel, gondolatban eljártssza, ellenőrzi (monológ, dialógus, tempó stb.). Meghatározza a helyes hosszúságot, a harmonizált sűrítettséget, a tipizálást, az akció viszonyát a térhez.”

Fontos további követelmény még a játékoság. A cselekmény „játékosan élményszerű”, „felszabadult” kell, hogy legyen, de érvényesülnie kell benne a karakter temperamentumának is.¹⁵

A bábszínházi színre vitel további alapeleme a *színpadiasság*. Ennek szűkebb értelemben vett formája az, amit Szőke „bábszerűségnek” nevez. A bábdarab olyan színpadi mű, amelynek a mondanivalóját bábukkal fejezzük ki. A bábszerűség eszköze azonban az *animáció* és a *perszönifikáció* is lehet. Animációnak nevezzük az élettelen tárgyak megelevenítését (pl. játékok, konyhai eszközök, textildarabok stb. mozgatása). A perszönifikáció tárgyak vagy állatok „megszemélyesítése”, azaz emberi tulajdonságokkal való felruházása.

És végül: maga a bábdarab műfaja is a bábszerűség sajátos elemévé válhat. Ilyen pl. a költői (poétikus) színpadi mű, „amelyet eredetileg nem is írtak a bábszínház számára [...], de a bábszínházi megoldásban jobban kicsendül belőle az eredeti költőség.” Hasonlóan alkalmas bábszínházra a líriko-epikus mű is.¹⁶

¹⁴ Brestyánszki Boros Rozália: *Színházi alapok amatőröknek – Kézikönyv amatőr színtársulatok részére*, Zenta, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2009, 60.

¹⁵ Szőke: *A bábjátékozás*, 32–33.

¹⁶ Erről bővebben *uo.*, 110.

Összefoglalva: a bábjátéknak nem kell szükségszerűen epikus anyagból építkeznie, sajátosságai miatt lehet vizualizált, képeket, hangulatokat közvetítő, lírai vagy akár képileg komikus hangvétellű előadásforma is.

5. Kányádi bábszínpadon

Mint láthattuk, a bábjátékban fontos szerepet kaphat az etűdszerű, gyakran a szövegi háttérrel is nélkülöző vagy azt éppen hangulati háttérként felhasználó előadásmód. Ilyenkor az előadás nem a lírai szöveg illusztrálását szolgálja, hanem a játék segítségével többletjelentéssel egészíti ki azt. Az előadás lehetséges szerkezeti váza összeállhat mesei és lírai szövegek láncolatából, a játék minősége pedig aszerint változhat, hogyan követik egymást, állnak össze dramatikus szűzséanyaggá az egymást követő szövegrészek. Ez már a „nagyshíni” (tehát nem bábszíni) mesejáték-előadásban is működhet.

Amikor 1978-ban kötetben is megjelent Nemes Nagy Ágnes Bors néniről szóló szövegeinek ciklusa,¹⁷ Novák Jánosban, a Kolibri Színház igazgatójában azonnal felöltött, hogy ezt a vers- és versesmesefüzért színpadra lehetne állítani, mégpedig Dayka Margit főszereplésével.¹⁸ Novák végül 1980-ban vitte színpadra Nemes Nagy Ágnes történetét zenés mesejáték formájában. A darab cselekménye a szövegek egymásutánosságából épül fel, hiszen az írások nagy része cselekmény nélküli, lírai anyag. A színészi játék és a dramaturgiai munka azonban egységes egészzé, történetté alakítja a szövegeket. Mindmáig ez a Kolibri egyik legnézettebb mesejátéka, és sikerességére jellemző, hogy 1982-ben még a Magyar Televízió is mesefilm-adaptációt készített belőle. A nyolcvanas években még az is előfordult, hogy a színpadra felhívott lelkes gyerekközönség „einstandolta” a színpadot – nem volt hajlandó visszatérni a helyére a megfelelő dramaturgiai pillanatban.¹⁹

A Marica Produkció által színpadra állított Kányádi-szövegeken alapuló báb-mesejáték nélkülözi a figurális szereplőket. Lényege a tárgyanimáció: a darab két bábszínésze tárgyakat, drapériákat mozgat, amelyek segítségével téli hangulatot idéznek elő, illetve a tél közegében mozgó karaktereket személyesítenek meg, etűdszerű előadásban. Az előadás egyik kritikusja így ír a produkcióról:

A télhez kapcsolódó előadásuk, a *Jégvirág* is a gyermeki képzet hétköznapi tárgyakra bármit belelátó szabadságára épít. Az egyszerű díszlet egy ablakkeret, amelyet csipketerítők díszítenek, megidézve a címadó jégvirágot. De a különböző alakú és nagyságú terítőkből sok minden más is lehet. Ha összetekerik, kígyó vagy lepkebáb, ha szabadon lebben, lepkeszárny. Ahogy egy kis fehér labdába is belelátja a bátran megszólaló gyerekközönség a hógolyó mellett a szilvás gombócot, egy ollóba a szemüveget vagy a rigó csőrét.²⁰

¹⁷ Nemes Nagy Ágnes: *Bors néni könyve*, Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1978.

¹⁸ Erről bővebben Novák János önéletrajzi művében lehet olvasni. Novák János: *A csellós kolibri*, Budapest, Ab Ovo, 2016.

¹⁹ Puskás Panni: Hány éves a Bors néni? Bors néni (Kolibri Színház), *Spiritusonline.hu*, 2017. november 11. [Bors néni](#) (Letöltés: 2024. május 12.)

²⁰ Turbuly Lilla: *Meghitt telelés*, *Kútszéli stílus.hu*, 2024. [Meghitt telelés](#) (Letöltés: 2024. május 12.)

Maga az előadás alapját képező szövegháttér a Kányádi-művek két csoportjából, lírai és kispikái szövegekből bontakozik ki. A lírai szövegek olyan gyermekversek, amelyek részint a téli hónapokat jelentik meg (*Rideg molnár január, Február, Február hónapja*); részint a télben mozgó jellegzetes élővilág képviselőit (*Veréb, Feketerigó, Farkas, Csóka*); az emberek és a tél viszonyát (*Fülig kucsmá, Aki fázik, vacogjon, Nem mesze van ide Kászon, Betemetett a nagy hó, Duruzsol a tűz*); végül, de nem utolsósorban a tél elmúlására, a tavasz közeledésére is utalnak (*Pitty-potty*).

A történeti háttér két rövid, vidám Kányádi-mese is biztosítja: *Csikorgó, a fagykirály, Pitty-potty és litty-lotty*.

Csikorgó történetében a fagytól szenvedő emberek segítőtársat keresnek, aki elhozza nekik a napot. Az első madár, a fecske elbukik a próbán, s máris itt a drámai helyzet: érdemes-e még egyszer szembeszállni Csikorgó hatalmával. Végül a közösség mégis a szembeszállás mellett dönt: a másodszorra segítségül hívott pacsirta már legyőzi a telet. A mese végkifejlete mítoszian egyetemes: innentől kezdve a télnek csak egy évszaknyi hatalma van, ereje is meggyengül. A káosz vissza lett szorítva az alvilágba.

Pitty-potty és litty-lotty meséjében a tél hatalmába került két testvér fordul szembe egymással: az ereszen megfagyott jégcsap és a sáros földön befagyott pocsolya. Ebben a történetben azonban éppen a viszály hozza meg a várva várt tavaszt: a jégcsap dühében kimelegszik, alácsöpögve felolvasztja a befagyott pocsolyát, és a két testvér egyesülve visszatér a felhőbe, ahonnan származik. Ebben az esetben már a mese címe is magában hordozza a tavasz ígérését: a két főszereplő neve az olvadás ígérete.

A versek gazdag képi és hangulati háttérrel biztosítanak, segítenek a történet továbbvitelében, illetve az idő múlásának illúzióját is megteremtik. Adaptációjuk alkalmat ad a játzóknak a mozgás- és látványelemek fokozottabb alkalmazására, illetve a gyermekközönséggel való kontaktus felvételére. (Ami sosem hátrány egy gyermekelőadása esetében.)

Az előadás menetében – a szövegek hangulatának megfelelően – gyors és lassú tempójú részek váltakoznak, ezek mintegy felelgetnek egymásnak, ugyanakkor végig fenntartják a befogadó figyelmét. Az előadók hagyják hatni a verseket, a látványt, a zenét és a mozgást is. Az előadás mindazonáltal nem elszigetelt a befogadótól, a bábszínészek aktívan bevonják a közönséget is, folyamatosan közös játékra, együtt alkotásra hívnak. A színpadkép meghatározó eleme egy jókora ablak, amelyen csipketerítők mozgatásával jelentik meg a jégvirágot, a tél fagyos hangulatát. Ez az ablakforma szolgál szinte végig keretül, háttérként az egész előadás folyamán.

Az előadás lényeges elemét képezik a rögtönzések: a játzók folyamatosan reagálnak a közönség reakcióira, mindeközben végig mederben tartják a dramaturgiai szándékot is. A szitakötő elrepül.

Irodalomjegyzék

- Bárdos József – Galuska László Pál: *Fejezetek a gyermekirodalomból*, Budapest, Nemzedékek Tudása Tankönyvkiadó, 2013.
- Bettelheim, Bruno: *A mese bővölete és a bontakozó gyermeki lélek*, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.
- Brestyánszki Boros Rozália: *Színházi alapok amatőröknek – Kézikönyv amatőr szintársulatok részére*, Zenta, Vajdasági Magyar Művelődési Intézet, 2009.
- Duró Győző – Nánay István (szerk.): *Dramaturgiai olvasókönyv*, Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1993.
- Galuska László Pál: A halál mítosza színpadon: Népmesei adaptáció kísérlete Szép Ernő Az egyszerű királyfi c. mesedramájában, in Belina Károly – Klebniczki József – Lipócziné Csabai Sarolta – Borsné Pető Judit (szerk.): *Tudomány és oktatás. AGTEDU 2009*, Kecskemét, Kecskeméti Főiskola, 2009. 196–202.
- Galuska László Pál: Bábjáték a gyermekkultúrában dramaturgiai nézőpontból, *Gradus*, 2019/4, 28–37. [Bábjáték](#)
- Gardner, Lyn: Why children's theatre matters, *The Guardian*, 2013. október 23. [Why childrens theatre matters](#)
- Kányádi Sándor: *Ünnepek háza*, Budapest, Magyar Napló Kiadó, 2004.
- Mérei Ferenc – V. Binét Ágnes: *Gyermeklélektan*, Budapest, Medicina Könyvkiadó, 2006.
- Nemes Nagy Ágnes: *Bors néni könyve*, Budapest, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó, 1978.
- Novák János: *A csellós kolibri*, Budapest, Ab Ovo, 2016.
- Pécsi Györgyi: Kányádi Sándor: Életrajz, in *Digitális Irodalmi Akadémia. Kányádi életrajz*
- Puskás Panni: Hány éves a Bors néni? Bors néni (Kolibri Színház), *Spiritusonline.hu*, 2017. november 11. [Bors néni](#)
- Szőke István: *A bábjátékszás ábécéje. Az ujjaktól a marionettig*, Dunaszerdahely, Csemadok Művelődési Intézete, 1998.
- Takács József (szerk.): *A jezsuita iskoladramák (1581–1773)*, Budapest, Pray Rendtörténetíró Munkaközösség, 1937.
- Turbuly Lilla: Meghitt teletelés, *Kútszéli stílus.hu*, 2024. [Meghitt teletelés](#)

LÁZÁR ENIKŐ

JÁTÉK ÉS ZENE KÁNYÁDI SÁNDOR VERSEIBEN

2024. június 1-jén, a Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyen a Pedagógiai Kar tanító és óvodapedagógus hallgatói táncos, énekes, verses összeállítást mutattak be *Vers, zene, színek, játék – Kányádi Sándor költészetében* címmel. A tanulmány ismerteti az előadásra való felkészülést, az előkészítő és feldolgozó foglalkozások folyamatát, amelyek Kányádi Sándor életére és költészetére fókuszáltak, külön figyelemmel a Kaláka együttes által megzenésített versekre. Majd részletes forgatókönyv-leírás olvasható módszertani jegyzetekkel. Végül a tapasztalatok megfogalmazása következik.

Kulcsszavak: Kányádi Sándor versei, népi gyermekjátékok, zenei nevelés, vizuális és dráma-projekt, óvoda és iskola

1. Bevezetés

A 2024. június 1-jén megrendezett Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyen a Pedagógiai Kar tanító és óvodapedagógus hallgatói a költő versei és a népzene közötti kapcsolatot kutatták, és egy táncos, énekes, verses összeállítást mutattak be *Vers, zene, színek, játék – Kányádi Sándor költészetében* címmel.

Az összeállítás Kányádi Sándor verseiből, a Kaláka együttes megzenésített verseiből, népi gyermekjátékokból állt, valamint olyan Kányádi-verseket választottak ki a hallgatók, amelyekre ráillett egy-egy népi dallam a sorszerkezet és a szótag-szám alapján.

2. Az előkészítő foglalkozások

Az előadás alapjául Kányádi Sándor versei és életrajza szolgált, zenei keretét népi gyermekjátékok és népdalok alkották. Az előadásra való felkészülésre a tavaszi félév során került sor a másodéves népzenei projekten részt vevő óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók csoportjában. Három témát jelöltünk meg kutatási területként.

Kányádi Sándor élete és költészete

Ahhoz, hogy megismerjük Kányádi Sándort, közelebb kerüljünk az ő személyéhez, életének eseményeihez, előadót hívtunk, aki személyes jó barátságban volt a Kányádi családdal. Az előadó Péliné dr. Bán Éva magyar–népművelés szakos tanárnő volt. Elmondta, hogy a költő munkásságát Pécsi Györgyi irodalomtörténész már korábban feldolgozta, és a tanulmányait szeretettel ajánlja a hallgatóknak. A tanárnő ezért inkább a személyes élményeiről mesélt. Egy tanulmányút során, 1976-ban ismerkedett meg Kányádi Sándorral Kolozsváron. Így beszélt róla:

Csodálatos ember volt, az életünk legszebb ajándéka. Sokat beszélgettünk... Többször is megesett, hogy a beszélgetés után már hazakészülödtünk, és ő akkor kérdezte meg: És ti hogy vagytok? Én nem kívántam, hogy velünk beszéljen, csak hallgattuk. Ő volt a lényeg, nem én. Jó mesélő volt, szerettem hallgatni. Volt olyan előadása, amikor nem jutott eszébe egy-egy sztori, és akkor kiszólt a közönség soraiba: Éva, hogy volt ez? Őt csak hallgatni lehetett.

Kányádi Sándor versei, különös tekintettel azokra, amelyeket népdalaink dallamaira énekelhetünk

A következőkben Kányádi Sándor verseivel ismerkedtek meg a hallgatók megadott szempontok szerint. A versek témáján kívül sorszerkezetüket, szótagszámukat is figyelembe kellett venni, hogy valamelyik népdalunk dallamával összeegyeztethetők, énekelhetők legyenek. Dobszay László *A magyar dal könyve*¹ című művében csoportosítva közli a népdalokat a Szótagszám-mutatóban. Itt a népdalokat négy-soros és nem négy-soros, izoszillabikus (minden sorban azonos szótagszám) és heteroszillabikus (a sorokban különböző szótagszám) csoportokba rendezte. Ezen csoportosítások segítségével illesztették rá a hallgatók a versekre a népdal dallamát. Figyelembe kellett venniük a népdal eredeti szövegét is, hiszen átvitt értelemben annak is jelentősége van.

A Vagyunk amíg... című versre az *Aki dudás akar lenni* dudanóta,² a *Májusi szellő* címűre a *Szántottam gyöpöt*³ kezdetű párosító, a *Két nyárfa* című versre a *Ne sirasd gyöngykoszorúdat*⁴ menyasszony-búcsúztató, a *Tűnődés csillagok alatt* című versre az *Erdők, völgyek, szűk ligetek*⁵ kezdetű búcsúzó, bujdosódal dallamát sikerült alkalmazni.

A Kaláka együttes által feldolgozott Kányádi-versek

A Kaláka együttes 1981-ben ismerkedett meg Kányádi Sándorral, azóta minden koncertjükön elhangzott a költő egy-egy megzenésített verse. Kányádi Sándor maga is gyakran ajánlotta az együttesnek, hogy melyik versét zenésítsék meg. Gryllus Dániel, az együttes vezetője így emlékszik vissza:

Sándor bácsi mindig azt mondta, nincs gyermekvers meg felnőttvers, csak vers vagy nem-vers. Ebben igaza volt, a közönségre pedig azt, hogy karonülőtől a botra támaszkodóig, mindenki a közönségünk. Az övé is, meg, talán a miénk is.⁶

Fontos szempont volt, hogy a hallgatók alaposan tájékozódjanak, felkészüljenek az előadásra, figyeljenek a művészet (vers, ének, installáció, tánc) és a nézők közötti

¹ Dobszay László: *A magyar dal könyve*, Budapest, Zeneműkiadó Vállalat, 1984, 621–626.

² Dobszay: *A magyar dal könyve*, 165–193.

³ Uo., 113–122.

⁴ A dallam felvétele: [Hangfelvétel](#) (Letöltés: 2024. március 10.)

⁵ Dobszay: *A magyar dal könyve*, 308–361.

⁶ Mohay Réka: Őket hallgatva nőttünk fel: A Kaláka Kányádi-verseket hozott Pécsre, *Baranya Vármegyei Hírportál*, 2024. április 20. [Kaláka-Kányádi](#) (Letöltés: 2024. április 30.)

viszonyra, hiszen az egyetemi évek után már saját maguknak kell megtalálniuk azokat a műalkotásokat, amelyek kifejezhető élményt nyújtanak a gyermekeknek, a közönségnek.

3. A feldolgozó foglalkozások

Az előadást a verseken, népi énekeken kívül lírai-asszociatív képekkel egészítettük ki. Ezekkel a képekkel a költő életének bizonyos szakaszait, a nagygalambfalvi gyermekkort, az egyes örömeket és bánatokat, valamint a székely sors által átélte nehézségeket, az afféle „se kint, se bent” állapotot jelenítettük meg. Az összeállítás részei zenei élményekből indultak ki, és a képek, térinstallációk, a mozdulatok, a tánc révén alakult az összeállítás egységes kreatív alkotássá. Kányádi Sándor *Fekete-piros versek* című kötete adta az ötletet a hallgatók külső megjelenésére. Mindenki fekete-piros színösszeállításba öltözött, néhányan székely szoknyát vagy kötényes széki szoknyát vettek fel, megidézve a kolozsvári piac hangulatát. A piacon a környékbeliek találkoztak, ahol eladták a napi friss zöldséget, vagy a széki, mezőségi asszonyok a munkaerejüket, a férfiember pedig a barmukat.

A népi játékok és mozgások során a tér kitöltése, a mozgások összhangba hozása volt a közös feladat.

A kellékek szimbolikus jelentéssel bírtak: az alma, almafa kapcsán a bőséges termésre, a teljességre gondolhattunk. A víz, a kút, a fehér selyemkendő a tisztaságot, a szövött vászon – ahol megannyi apró lyukon keresztül átvilágít a fény, mint a sötét éjszakában ragyogó csillagok – az égboltot juttathatja eszünkbe. De akár a víz mellé ültetett fa bibliai képe⁷ is megjelenhet a szemünk előtt ezeket a kellékeket, mozdulatokat látva és a verseket, énekeket hallgatva, továbbgondolva.

4. Forгатókönyv

Szereplők: 2. évfolyamos óvodapedagógus és tanító szakos hallgatók – tíz lány és egy fiú. A Kányádi-versek címei (amelyeket a versszövegek kezdeténél, lábjegyzetben adok meg) az előadás alatt nem hangzanak el.

I. jelenet

Lányok (énekelnek)

*Ki játszik körbe, táncol az Örzse⁸
Híd alatt, pad alatt kőkorsó⁹
Aki dudás akar lenni¹⁰*

⁷ „Olyan lesz, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, amely idejében megtermi gyümölcsét, és nem hervad el a lombja. Minden sikerül, amit tesz.” (Zsolt 1,3)

⁸ Ki játszik körbe, táncol az Örzse, Vitnyéd, 1964, MTA–BTK Zenetudományi Intézet (ZTI) – Népzenei gyűjtemény. [Népzenei gyűjtemény](#) (Letöltés: 2024. március 10.)

⁹ Keszler Mária (szerk.): *Magyar népi gyermekjátékok*, Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1978, 18.

¹⁰ Dobszay: *A magyar dal könyve*, 165–193.

Közösen (énekelnek az *Aki dudás akar lenni* dallamára)

vagyunk amíg¹¹
lenni hagynak
se kint se bent
mint az ablak

kirámolnak
befalaznak
világtalan
vakablaknak

ki-kinyitnak
be-becsuknak
berendeznek
kirakatnak

de ha mégis
lenni hagynak
szolgáltatunk
mint az ablak

hol emennek
hol amannak
dicsekedve
mutogatnak

se kint se bent
rajtunk részeg
tekintettel
átalnéznek

ilyen szörnyek
olyan szörnyek
be-bevernek
ki-kitörnek

1. kép
Előhang (főpróba)

¹¹ Kányádi Sándor: *Vagyunk amíg*, in *Kányádi Sándor – Digitalizált művek, DIA – Digitális Irodalmi Akadémia*. [Vagyunk amíg](#) (Letöltés: 2024. március 1.)

Fiú (az asztalhoz ül, szaval, a többiek körbeállva, guggolva figyelik)

vannak vidékek gyönyörű¹²
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül
szavak sarjadnak rétjein
gyopárként sziklás bércein
szavak kapaszkodnak szavak
véremlerokon a patak
szívemben csörgedez csobog
télen hogy védjem befagyok

páncélom alatt cincogat
jeget-pengető hangokat
tavaszok nyarak őszeim
maradékaim s őseim
vannak vidékek viselem
akár a bőrt a testemen
meggyötörtén is gyönyörű
tájak ahol a keserű
számban édessé ízesül
vannak vidékek legbelül

(A versmondó fiú kezét a körben álló lányok megfogják, a fiút középre vezetik. Fel-emelik a kezét, almafa lesz belőle. A körben álló lányok betekerik vászonnal a fa törzsét, almákat függesztenek a fa ágaira (a fiú ujjaira), közben mindenki éneklí a megzenésített verset.¹³)

Lányok (énekelnek)

Alma, alma
piros alma,
odafönn a fán,
ha elérném,
nem kímélném,
leszakítanám.

De elérnem
nincs reményem.
Várom, hogy a szél
azt az almát,
piros almát
lefújja elem.

II. jelenet**Lányok** (énekelnek)

Egy üveg alma¹⁴
Mély kútba tekinték¹⁵

(Mindenki leguggol. A fiú körbesétál, mondja a verset, és mindenki elé leejt egy-egy kék szalagot.)

Fiú

Guggol a kúton a gyerek,¹⁶
kezeben kortyol a korsó.
Kék szárnyú pillangó libeg
a kút fölél. – Jaj, a korsó!

Koccan a korsó, csobban a
víz, – azon mereng a lepke:
a gyűrűző vízre szálljon-e,
vagy a cserepekre.

¹² Kányádi Sándor: Előhang, in Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, Budapest, Magyar Könyvklub, 1997, 409.

¹³ Gryllus Vilmos – Kányádi Sándor: Alma. [YouTube](#) (Letöltés: 2024. március 10.)

¹⁴ Egy üveg alma, *Népzene*tár. [Népzenetár \(Letöltés: 2024. március 10.\)](#)

¹⁵ Mély kútba tekinték (magyar gyermekdal), in Forrai Katalin: *Európai gyermekdalok I. Észak-, Nyugat- és Közép-Európa*, Budapest, Holnap Kiadó, 1999, 77.

¹⁶ Kányádi Sándor: Ballada, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 21.

(Egy-egy lány feláll, és elmond két-két sort a versből.)

1. lány

*kútnak lenni volna jó¹⁷
utas-itatónak*

2. lány

*diófának vagy a fán
füttventő rigónak*

3. lány

*rigófüttynék volna jó
lenni bár egy hangnak*

4. lány

*jönni-menni volna jó
akárcsak a harmat*

(Két lány egy hosszú fehér selyemsállal körbesétál, a lányok feje fölött tartva a sálát, közben közösen szavalnak.)

Közösen

*Betemetett a nagy hó¹⁸
erdőt, mezőt, rétet.
Minden, mint a nagyanyó
haja, hófehér lett.*

*Minden, mint a nagyapó
bajsa, hófehér lett,
csak a feketerigó
maradt feketének.*

III. jelenet

(A lányok kipördülnek, és állva mondják el a versszakot.)

1. lány

*Fürge vizek habosodnak,¹⁹
hegyek, völgyek mosakodnak,
törülködnek reggel, este
rojtos, bojtos fellegekbe.
Március, március,
bolyhosodik a cicus.*

¹⁷ Kányádi Sándor: Sójajtás, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 293.

¹⁸ Kányádi Sándor: Betemetett a nagy hó, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 373. Dallama: Huzella Péter – Kányádi Sándor: Betemetett a nagy hó. [YouTube](#) (Letöltés: 2024. március 10.)

¹⁹ Kányádi Sándor: Cicus, cinke, citera, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 297.

2. lány

*Sütkérezik a domboldal,
sütteti hasát a nappal,
kamasz szelek füttyörésznek,
szakadoznak az ösvények.
– Cinke, cinke, cinege,
jön a tavasz, tetszik-e?*

3. lány

*– Tetszik bizony, csak siessen,
hogy a tollam fényesedjen,
hogy a begyem begyesedjen,
s a hangom is édesedjen,
pengjen, mint a citera,
cit-cit, cit-cit, citera.*

2. kép
Cicus, cinke, citera (főpróba)

Közösen (énekelnek a *Szántottam gyöpöt*²⁰ kezdetű népdal dallamára, és párban körtáncot járnak, miközben az egyik lány citerán játszik)

*Almavirággal²¹
futkos a szellő,
akár egy kócos
semmirekellő. [...]*

*Illeg és billeg,
s ha dolga nincsen,
elüldögél egy
kék nefelejcsen.*

3. kép
Májusi szellő (főpróba)

(A fiú egy lánnyal középre megy, táncolnak, énekelnek. A többi lány egymással párt alkotva szintén táncol és énekel.)

A kapuban a szekér (széki páros tánc)²²

Lány (szólóéneket énekel a *Ne sirasd gyöngykoszorúdat*²³ dallamára, a lányok széki négyest táncolnak)

*Én sem volnék, ha nem volnál,²⁴
ha te hozzám nem hajolnál,
te sem volnál, ha nem volnék,
ha én hozzád nem hajolnék. [...]*

*Ha nem volnék, te sem volnál,
én sem volnék, ha nem volnál.
Vagyunk ketten két szép nyárfa,
s bűvünk egymás árnyékába.*

²⁰ Dobszay: *A magyar dal könyve*, 113–122.

²¹ Kányádi Sándor: *Májusi szellő*, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 298.

²² A kapuba' a szekér. *Magyar népzene 1.* [YouTube](#) (Letöltés: 2024. március 10.)

²³ Ne sirasd. *Lajtha László: Széki gyűjtés.* [YouTube](#) (Letöltés: 2024.03.10.)

²⁴ Kányádi Sándor: *Két nyárfa*, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 25.

IV. jelenet

(A lányok a körállásból leguggolnak, egyenletes mérőt ütnek a padlón.)

Lány

*Dob²⁵
dadog.
Dobok.
Nyűtt
hegedű
vonyít.*

*Tört,
szaggatott
dallamok
köztt
keserű fohász
tétováz:*

*Erdő sűrűjéből
csillag magasába
ágazott fának
ága roppanása.*

*Tánc.
Zöld fűvön
tűzőzön.
Lánc.
Eszterlánc.
Meteorzuhanás.
Elektronrobogás.
Örvény.
Törvény.
Rend.*

*Szarvasok futása,
gerlicék bűgása.
Csend.*

*Nyers fából a hegedű,
él a dob kutyája.
Rügyezik a hegedű.*

Dér jön a kutyára.

(A megszólalók felállnak, nagyot dobbantanak a lábukkal, és kétsoronként hangosan kiabálják a verset.)

1. lány

*láttam amikor a költő²⁶
meglökdösték mint a tolvajt*

2. lány

*láttam amikor a költőt
megalázták mint a tolvajt*

3. lány

*láttam amikor a költőt
elítélték mint a tolvajt*

Fü

*láttam s én ki sose loptam
félni kezdtem mint a tolvaj*

²⁵ Kányádi Sándor: Húros és ütőhangszerekre. Bartók Béla emlékének, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 57–58.

²⁶ Kányádi Sándor: Ostinato, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 169.

Fiú

*aki megért²⁷
s megértet
egy népet
megéltet*

(Először az 1., 2., 3. lány ismétli a verset, majd közösen is elmondják.)

Közösen (énekelnek az *Erdők, völgyek, szűk ligetek*²⁸ dallamára)

*Hosszan néztem én az este²⁹
a ragyogó csillagokat.
Addig néztem, addig-addig,
amíg lassan kialudtak. [...]*

*Végzem, mit az idő rám mér,
végzem, ha kell százszorozva!
Hinni kell csak, s följutunk mi,
föl a fényes csillagokba!*

(Az első versszak éneklése alatt egy tekerics vásznat bontogatva kézről kézre adnak, majd a „Hinni kell csak, s följutunk mi...” éneklése közben felemelik a vásznat a fejük fölé, és megtartják azt a magasban: ez a zárókép.)

4. kép

A 2. évfolyamos hallgatók csoportja az előadás után

²⁷ Kányádi Sándor: Játszva magyarul, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 184.

²⁸ Dobszay: *A magyar dal könyve*, 308–361.

²⁹ Kányádi Sándor: Tűnődés csillagok alatt, in Kányádi: *Valaki jár a fák hegyén*, 13–14.

5. Tapasztalataim

Babits Mihály azt írja mesedrámájában:

*Mindenik embernek a lelkében dal van,
és a saját lelkét hallja minden dalban.
És akinek szép a lelkében az ének,
az hallja a mások énekét is szépnek.*³⁰

Valóban van-e mindenkinek a lelkében dal? Van-e belső hangunk?

Igen. Ahogyan mindenféle fizikai és személyes jellemzőkkel vagyunk jelen, úgy rendelkezünk egyfajta belső hanggal is, amelynek egyedi színezete, jellege és funkciója van mindnyájunk életében.³¹

A kérdés az, hogy megtaláljuk-e ezt a belső hangot. Ebben a világban nagyon nehéz a csendre találni, befele figyelni, meglelni a saját hangunkat. Mi lehet ennek az oka? Rejtőzködünk, nem tudjuk elfogadni magunkat, úgy, ahogy vagyunk. Féltünk a másik embertől, hogy elutasít minket, és féltünk attól is, ahogy minket látni fog. A tanításom során a csoportjaimban is ezt a rejtőzködést tapasztaltam az évek során. A hallgatók közül néhányan nem mernek énekelni, vagy csak nagyon halkán, és a testtartásuk is görcsös. Sokan az éneklést megoldandó feladatnak élik meg, nem önfeledt örömmel.

Paár Julianna népi énekes, pszichoterapeuta a *Belső hangolás*³² című könyvében a következő gyakorlatot javasolja a belső hangunk megtalálására:

- Fedezd fel! – A minket körülvevő világban rengeteg „auditív inger” ér minket. Figyeljünk a minket körülvevő hangokra, minden apró neszre, zörejre, saját testünk hangjaira.
- Merülj el! – A visszaemlékezések, valamint a fantáziavilágunkba való elmerülés során alkossunk képeket. Az első zenei élményeket már az anyaméhben átéltük, születésünk után már egyre több élményben volt részünk. Idézzük fel az erdő hangjait vagy azt az emléket, amely zenei élményt nyújtott nekünk, és beszéljünk róla.
- Alkosd meg! – A minket érő ingerekből próbáljuk megalkotni a belső világunkat. Amikor hangot adunk ki, vagy éneklünk, az arcunk akaratlanul megváltozik. Ismerjük meg jobban magunkat, nézzünk tükörbe, miközben éneklünk. Hogyan változik az arcunk, tudunk-e mosolyogni éneklés közben?
- Kapcsolj ki! – Lehet, hogy úgy is mondhatjuk: Kapcsolj be a jelenbe! – a légzőgyakorlatok pihentető alkalmazása és a zenei folyamatok fókuszba

³⁰ Babits Mihály: *A második ének*, Budapest, Nyugat Kiadó, 1942, 85. A részlet a harmadik, *A vihar* című rész végén szerepel.

³¹ Paár Julianna: *Belső hangolás. 52 zeneterápiás gyakorlat a kreatív önismeretért*, Budapest, Good Life Books Könyvkiadó, 2024.

³² Paár: *Belső hangolás*.

helyezése, egymás után való váltakozásuk motiváljon minket. Figyeljük meg a szavak dallamát, ritmusát, és mozgásformákat improvizáljunk hozzájuk.

- Hangolj be! – Tanuljunk meg jóban lenni a saját hangunkkal, fogadjuk el az adottságainkat, és vállaljuk fel a hangzást. Versmondáskor figyelünk a saját hangunkra, majd változtassunk hangszínt, és azt is figyeljük meg, hogy a megváltoztatott hangszín milyen érzéseket kelt bennünk.

Az előadásra való készülés során a fenti gyakorlatokból szinte mindegyiket elvégeztük. Kipróbáltuk, hogy milyen magasságban szólnak jól az énekek, milyen ritmusban kövessék egymást a versek, mi legyen a tempójuk, hol tartsunk szünetet a beszédben, és milyen mozgással tegyük kifejezőbbé a mondanivalónkat. Ezek a változtatások nagy figyelmet követeltek a hallgatóktól önmaguk és a társaik felé. A főnt jelzett gyakorlatban tükörbe kell nézniük az énekeseknek, hogy lássák a saját arcukat. Az előadásra készülve ezt a tükröt egymás szemében találták meg a hallgatók. Közösén korrigáltak, improvizáltak, megbeszéltek bizonyos részleteket, hogy a legjobb változatokat hozzák létre. Azt is megtapasztalták, hogy teljes valójukkal kell részt venniük az előadásban. Biztosan kell tudni a verseket, énekeket, mert a bizonytalanság az egész csoport munkáját látványosan megbillenti.

A versek, énekek szerkesztésében a szüneteket, vagyis a csendet is bele kellett illeszteni az előadásba. Ha túl sok a csend, az előadás íve lendületét veszti, megtörik. Ha túl kevés, akkor a gyorsan egymás után következő művek tartalmát nem éljük át. Nem születik meg a fantáziánkban a vizuális élmény, szintén szétesik az előadás. Csend nélkül a zene nem áll össze, zaj lehet belőle. Tapolyai Emőke zenész diplomával is rendelkező pszichológus a zeneművekben szereplő szünetről azt mondta:

A szünet az előtte levő hangot érvényesíti, lecsengeti, és a következő hangot előkészíti. A lelkünk ugyanígy működik, hogy az előző fejezeteket, szakaszokat engedje a csend letisztulni, azaz lecseng, ugyanakkor felkészíthet minket egy következő élményre. Csend kell ahhoz, hogy a saját gondolataimat meg tudjam hallani. A csend a béke szinonimája.³³

Bízom abban, hogy az előadás közelebb vitte a hallgatókat önmaguk megismeréséhez. Az előadás ritmusa, a hangzás és a szünet váltakozása a csend fontosságára hívta fel a figyelmüket. Arra a csendre, ami segít meghallani mindenkinek a saját belső hangját. Bármilyen furcsa is, de ez a csend hoz közelebb bennünket a másik emberhez. A csendben tudunk rá figyelni, meghitt közelségbe kerülni vele. Ez az egymásra figyelés az alapja minden közösség kialakulásának a családban, az óvodákban, iskolákban és a munkahelyeken.

³³ Jézus és ... a csend, *Jézus és ...*, 2. évad, 1. rész. [YouTube](#) (Letöltés: 2024. július 9.)

6. Összegzés

Az előadásra való felkészülés alkalmain lehetőség nyílt arra, hogy a hallgatók köztödése erősödjön magyar kultúránkhoz, a hagyományainkhoz. Ilyen kérdésekkel találkoztak: Meddig él a múltunk, mit jelent a felejtés? Mi az oka annak, hogy a kultúránk egy része velünk marad, és miért veszítünk el bizonyos részeket? Mit jelent a közösségvállalás, mi a dolga a mai generációnak a saját és az előző generáció múltjával kapcsolatban?

Sebő Ferenc Kossuth-díjas előadóművész, zeneszerző, zenetudós művészetben példát mutat arra, hogyan kell a kultúránkat továbbéltetni: „A beszéd, zene és táncok kommunikációs szentháromságát gyerekkorban együtt kell megtanulni!”³⁴ – mondja. Ismerős lehet számunkra ez a gondolatiság már Kodály Zoltántól is. Sebő Ferenc Halmos Bélával 1970-ben alapította meg a Sebő együttest, és az MTA népzenekutatóinak csoportjával együtt népdalokat gyűjtöttek. A mezőségi Széken gyűjtött zenék és táncok tanításából indult el a Táncházmozgalom. Ez egy olyan táncházmódszer, amely 2011-ben felkerült az UNESCO szellemi kulturális örökség jegyzékére. A táncházakban a régi táncokat tanították a táncosok, a hozzá kapcsolódó zene, ének pedig alkalmas volt arra, hogy a fiatalok szórakozzanak, és a szép énekeket, táncokat továbbadják. A Sebő együttes repertoárjában a régi parasztzene mellett énekelt versek is szerepelnek. A költők közül néhány: József Attila, Weöres Sándor, Nagy László, Szécsi Margit.

A Sebő együttes tagjai által kijelölt utat folytatva, a tapasztalataikat megismerve és alkalmazva nem veszíthetjük el a kultúránk értékeit. Ezek használható eszközök, amelyeknek „köze van... mindnyájunk mai életéhez.”³⁵

Források

- A kapuba' a szekér. *Magyar népzene 1.* [YouTube](#)
 Egy üveg alma, *Népzene-tár.* [Népzene-tár](#)
 Gryllus Vilmos – Kányádi Sándor: Alma. [YouTube](#)
 Huzella Péter – Kányádi Sándor: Betemetett a nagy hó. [YouTube](#)
 Jézus és ... a csend, *Jézus és ...*, 2. évad, 1. rész. [YouTube](#)
 Ki játszik körbe, táncol az Örzse, Vitynyéd, 1964, *MTA–BTK Zenetudományi Intézet (ZTI) – Népzenei gyűjtemény.* [Népzenei gyűjtemény](#)
 Ne sirasd. *Lajtha László: Széki gyűjtés.* [YouTube](#)
 Ne sirasd gyöngykoszorúdat. [Hangfelvétel](#)
 Sebő együttes honlapja. [Sebő együttes](#)

³⁴ Török Máté: Sebő Ferenc: „Állítom, hogy a beszéd, zene és táncok kommunikációs szentháromságát gyerekkorban együtt kell megtanulni!”, *Versénekmondó.hu*, 2021. január 23. [Versénekmondó](#) (Letöltés: 2024. július 4.)

³⁵ Sebő Ferenc Kodály Zoltánt idézi így a Sebő együttes honlapján, 1975-ös lemezük ajánlójában. [Sebő együttes](#) (Letöltés: 2024. július 4.)

Irodalomjegyzék

- Babits Mihály: *A második ének*, Budapest, Nyugat Kiadó, 1942.
- Biblia*, Budapest, Magyarországi Református Egyház Kálvin János Kiadója, 2014.
- Dobszay László: *A magyar dal könyve*, Budapest, Zeneműkiadó Vállalat, 1984.
- Forrai Katalin: *Európai gyermekdalok 1. Észak-, Nyugat- és Közép-Európa*, Budapest, Holnap Kiadó, 1999.
- Kányádi Sándor – *Digitalizált művek, DIA – Digitális Irodalmi Akadémia*. [Vagyunk amíg](#)
- Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, Budapest, Magyar Könyvklub, 1997.
- Keszler Mária (szerk.): *Magyar népi gyermekjátékok*, Budapest, Tankönyvkiadó Vállalat, 1978.
- Mohay Réka: Őket hallgatva nőttünk fel: A Kaláka Kányádi-verseket hozott Pécsre, *Baranya Vármegyei Hírportál*, 2024. április 20. [Kaláka-Kányádi](#)
- Paár Julianna: *Belső hangolás. 52 zeneterápiás gyakorlat a kreatív önismeretért*, Budapest, Good Life Books Könyvkiadó, 2024.
- Török Máté: Sebő Ferenc: „Állítom, hogy a beszéd, zene és táncok kommunikációs szentháromságát gyerekkorban együtt kell megtanulni!”, *Versénekmondó.hu*, 2021. január 23. [Versénekmondó](#)

HAVAS JUDIT

A VERS AZ, AMIT MONDANI KELL

A beszédművészet tudománya mindenki számára hasznos, akinek az életéhez bármilyen módon hozzátartozik a nyilvánosság előtti megszólalás. A tanulmány módszertani ajánlásokkal kívánja segíteni a felsőoktatásban tanuló, versmondó versenyeken részt vevő hallgatók felkészülését. A beszédstilus javítása érdekében segítséget nyújt a helyes légzés- és beszédtechnika különböző elemeinek gyakorlásához, a koncentráció fejlesztéséhez, a hangerő, hangszín helyes alkalmazásához, a hadarás kiküszöböléséhez, az irodalmi művek érzelemgazdag kifejezéséhez. Példáanyagában neves magyar költők művei szerepelnek.

Kulcsszavak: *beszédművészet, beszédtechnika, módszertani ajánlás, versmondás, kifejezőképesség*

1. Bevezetés

A vers egyidős az emberrel, minden társadalmi formációban volt kultusza. A költészet állandó hiányérzetünk ébren tartója, hiszen köztudomású, hogy ha a tökéletesben felfedezzük a hiányt, ennek felismerése „lök” minket a művészethez. „A vers az, amit mondani kell” – Kányádi Sándor gondolata szerint azt kell elsősorban megtanulnunk, hogy az írói, költői gondolat kimondása, a mondanivaló pontos közvetítése milyen felelősségteljes feladat. De arra is figyelmeztet, hogy sokszor a legegyszerűbb magyarázat vezet el a megértéshez.

A vers az, amit mondani kell

Ezt válaszolta egyik találkozózn egy falusi kisiskolás, amikor a tanítója sugallta kérdést, melynek veleje az lett volna, hogy mi a vers, ijedtemben – mint a háborús történetek katonája a még föl nem robbant gránátot –, ijedtemben visszadobtam:

– Hát te mondd meg, szerinted: mi a vers?

– A vers az – kapaszkodott tekintetembe bátorításért –, amit mondani kell.

Derűtség tarajlott végig a termen. Csak mi ketten álltunk megilletődve. [...]

A vers az, amit mondani kell.¹

Hiszem, hogy oly módon kell a jövő nemzedékét okítanunk, hogy hallgatóink felismerjék a mindennapi életben a hiányt, és rádöbbenjenek arra, hogy ezt a hiányt csak a művészet, a költészet, az irodalom képes valamiképpen csökkenteni, feloldani vagy éppen megszüntetni. Ehhez tanulásra, gyakorlásra van szükség, és a kitartó munkával elérhetjük a Latinovits Zoltán által felvázolt állapotot:

A vers olyan emberi beszéd, ami a dallal, az ősi dallal rokon [...]. A vers az ember legtöményebb megnyilvánulása, leganyagtalánabb röpülése, legforróbb vallomása a létről. [...] A legszentebb, a legszebb játék. A kifejezhetetlen körbe táncolása, megidézése, ritka szertartás, míves fohász. Valami, ami születésének pillanatában a halhatatlanságra tart igényt.²

¹ Kányádi Sándor: A vers az, amit mondani kell, in Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, Budapest, Magyar Könyvklub, 1997, 5.

² Latinovits Zoltán: Költő versét mondani, *Vigilia*, 1972/4, 257.

A beszédművészet és a vers tanulásának célja, hogy beszédünket oldottá és természetessé tegye, s segítsen az oktatás fórumain vagy az egyéb nyilvános fórumokon, konferenciákon való megszólalásban. A lényeg az érthetőség és élményszerűség megvalósítása. Ennek elérését szolgálja a módszer, hogy különböző készségfejlesztő gyakorlatokon – légzéstechnika, beszédtechnika –, koncentrációs feladatokon, szövegértelmezéseken és memoriterekben keresztül, valamint az önismereti kompetenciák kialakításával képessé váljunk a nyelv magas szintű, tudatos használatára, szövegek interpretálására, az elsajátított ismeretek átadására, kommunikációs és retorikai tehetségünk fejlesztésére. Ehhez ajánlom a következő technikák és módszerek elsajátítását saját előadóművészi és felsőoktatási tapasztalataimat felhasználva.

2. Légzéstechnika

A versmondáshoz, a szép és értelmező beszédhez lelki és fizikai felkészültség egyaránt szükséges. Ezek eszközei: a lazítás, a jó légzéstechnika, a kifejező és tudatos beszédtechnika, valamint a megfelelő koncentrációs képesség.

Ezen összetevők minél magasabb szintű elsajátításához az a javaslatom, hogy a fejlesztést szolgáló minden egyes művészibeszéd-foglalkozás laza körsétával kezdődjék. Figyeljünk arra, hogy sétálás közben a résztvevők engedjék le a vállukat, emeljék fel a fejüket, nézzenek előre, lazán lógassák a karjukat a testük mellett, és lélegezzenek egyenletesen. Inkább a lábfejükre lépjenek, és semmi esetre sem a sarkukra: a puma járásához hasonlítson a mozgásuk. E mozgásformát lehet lassítani, gyorsítani, s ajánlott 1-2 perc után 180 fokos fordulattal még 1-2 percet rászanni a körsétára. Ezután a bemelegítés után következhetnek a gyakorlatok.

2.1. Légzőgyakorlatok

Nagy Adorján megállapítása szerint a szép beszédnek technikailag elsajátítandó feltételei vannak, s mivel a beszéd két tényező „összeműködéséből keletkezik: a hangadásból és a száj módosító mozgásából”, ezért – egyetértve a megállapításával – elsőként mindenki számára a helyes légzéstechnika elsajátítása a feladat. Nagy Adorján véleménye szerint a beszéd szólamokból tevődik össze, és nagyon fontos, hogy a szólamokat ne csak érezzük, hanem éreztetni is tudjuk, és ne törjük meg indokolatlanul a beszéd- és gondolatívákat. Ehhez elegendő levegőre van szükségünk a beszéd minden fázisában. Elengedhetetlenül fontos az is, hogy a légzéstechnika reflexszerűvé váljék, és akár értelmi, akár érzelmi szünetet tartunk, a lélegzés hangtalanul, „önmagától lépjen működésbe”.³

Nagyon fontos a szép beszédhez a levegő tartásának képessége, a rekeszizmok, a hasizmok tartó mozgása, mert magasan és mélyen, hangosan és halkán csak az tud beszélni, akinek nagyon jó a légzéstechnikája.

³ Nagy Adorján: Tanulások – Nagy Adorján beszéde, in Eckhardt Sándor: *A jó magyar ejtés aktái*, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1941, 57–59.

Téves az a nézet, hogy a levegőt az orron keresztül szívjuk be; inkább a résnyire nyitott szájon, mert a teljes toroknak nyitva kell lennie ahhoz, hogy a hasi és rekeszlégzés segítségével a hangszín szebb legyen, és a kiáramló levegő ne a hangszalagokat terhelje, csak a levegőoszlop által okozott rezgésével a hangerőt szabályozza. Így nem következik be a hangszalaggyulladás sem, hiszen nem torkunk szakadtából magyarázunk, esetleg kiabálunk. Mivel a pedagógusok kommunikációjának jelentős része verbális módon történik, ezért számukra is különösen jelentős a helyes légzéstechnika elsajátítása. Néhány példa erre:

- Fekvő helyzetben a legegyszerűbb megtanulni a helyes légzéstechnikát. Éppen ezért javasolt kellemes környezetben hanyatt feküdni, és behunyt szemmel odaképzelni magunkat valami kellemes helyre, vízpartra, hegyekbe, virágos rétre, és közben ellazítani a jobb-bal lábfejet, lábszárat, combokat, csípőt, törzset, jobb-bal kézfejet, csuklót, alkart, felkart, nyakat, hogy a folyamat végére úgy érezzük magunkat, mint az ismert Dalí-kép elfolyó számlapja. Amikor elértük ezt az állapotot, és szinte súlytalanná vált a testünk, akkor már csak arra koncentráljunk, hogy a résnyire nyitott szánon keresztül a hasunkba engedjük be a levegőt. A technika elsajátításáról úgy is meggyőződhetünk, ha egy kis könyvet teszünk a hasunkra, és a beengedett levegőt néhány pillanat múlva engedjük csak ki – ilyen módon érezhetővé, láthatóvá válik a légzés helyessége. A gyakorlat befejeztével oldalra fordulva, a lábakat felhúзва, mintegy kifialakot felvéve ülünk fel, arra vigyázva, hogy a fejünk emelkedjen fel utoljára, nehogy elszédüljön a gyakorlatot végző. Csak ezután lehet felállni, és a kezeket kicsit megrázva elkezdni a következő feladatot.
- A *doromboló macska* póz is segíti a helyes légzéstechnika elsajátítását. Lazán előrehajtjuk a törzset, a fejet, a karok lógnak a test mellett. Fontos, hogy a nyakban se legyen feszültség. A helyes póz megtalálása után kissé felemelkedve tegyük csípőre a kezeket úgy, hogy a hüvelykujjak előre nézzenek. Ebben a helyzetben engedjük be a résnyire nyitott szájon a levegőt. Miután néhány másodpercig bent tartottuk, tapasztalhatjuk, hogy a szájon át beszívott levegő a rekeszizomra gyakorolt nyomással a tüdő alsó, nagyobb térfogatú részébe kerül, és érzékelhetővé válik a hasi térfogat „növekedése.” A gyakorlat befejeztével felemelkedünk álló helyzetbe, vigyázva, hogy a fejünk emelkedjen fel utoljára.
- Legnehezebb álló helyzetben gyakorolni a helyes légzéstechnikát. Álljunk kis terpeszben, a lábfejek párhuzamosan nézzenek előre, tegyük csípőre a kezünket, és csak arra koncentráljunk, hogy a résnyire nyitott szájon át beengedett levegő minél mélyebbre jusson, és ne a mellkasunk, hanem inkább a hasunk emelkedjen *fújtató* módjára. Ajánlatos pár másodpercig bent tartani a levegőt, és csak azután engedni ki, hogy a gyakorlás hatására a levegőháztartásunk egyre gazdagabb, beszédünk, kifejezőképességünk pedig egyre szebb, árnyaltabb és színesebb legyen.

- Az egyik legnehezebb légzéstechnikai gyakorlat a *sz* mássalhangzó ejtéséhez kapcsolódik. A lazító kéz- és csuklómozgatás befejeztével, néhány saját ritmusban elvégzett légzőgyakorlat után, irányított levegővétellel a résztvevők a beengedett levegőt megtartva, majd az *sz* hangzóval kiengedve igyekeznek gazdaságosan bánni a kiáramló levegővel. A gyakorlatvezető *állj!* jelzésére megállítják a levegő kiáramoltatását, majd a *mehet!* utasításra folytatják. Ezt többször tanácsos ismételni egy levegővétellel gazdálkodva. A cél: képessé válni a hatékony levegőgazdálkodásra. Az időt is mérhetjük, akár versenyszerűen is: ki meddig tud a beengedett levegővel gazdálkodni. Felhívhatjuk a hallgatók figyelmét arra, hogy a lágy szájpad megemelésével a *sz* hangzóval kiengedett levegőt jobban tudjuk a gyakorlat során adagolni.
- A helyes légzéstechnikát széken ülve is gyakorolhatjuk. A hátunkat támaszszuk a szék háttámlájának, a felsőtestünkkel kissé dőlünk előre, a lábunk legyen vállszélességű kis terpeszben, mindkét lábfejük párhuzamosan álljon, és a talpukat vessük meg a talajon. Mindkét tenyerünket nyitott ujjakkal helyezzük a két combunkra. Ebben az ülő pozícióban a levegő útját így meghatározva a hasi légzés technikáját tökéletesíthetjük: beengedésekor a levegő mélyre, a „rendeltetési helyének” megfelelő szintre jut, érezhetően megtelik a felsőtestünk levegővel, kiengedésekor pedig lazítunk, s a teltségérzet megszűnik. A feladat befejezésekor finoman mozgassuk meg a csuklónkat, kézfejnket. Többször ismételjük a gyakorlatot, hogy készséggé váljon a technika.

3. Beszédtechnikai gyakorlatok az artikulációs készség fejlesztésére

A testünk, amelyet a szakirodalom a hangszekrényünknek is nevez, valamint az arcberendezés mint rezonátorüreg felkészítése a művészi beszédre elengedhetetlenül fontos mindazoknak, akik igényesek akár köznapi, akár hivatalos megszólalásukra, és Kosztolányival együtt vallják: a legnagyobb eseménye életüknek, hogy magyarul fejezik ki érzéseiket, gondolataikat. És hogy melyek a legszebb magyar szavaink? Nagy színművésznőnk, Schubert Éva kedvence például a *kútásó*, mert ha minden hosszú mély magánhangzóját az írásmódjának megfelelően hosszan ejtjük, a szó kiejtése szemléltetővé válik, a kút mélységét is jelöli.

- Az artikulációs készség javítására a következő beszédtechnikai gyakorlatot lehet állva vagy ülve is végezni. Gyakorlat közben a laza álléjtésre és a lágy szájpad boltívszerű alakítására fontos ügyelni, valamint arra, hogy a szájuüregben kell képezni a hangot, mert nagy szájnyitással világosabb, érthetőbb lesz a szöveg, és nem terheli a hangszalagokat sem. Minden hallgató kap egy szót, amelyet visszamond. Erre a Kosztolányi Dezső által választott 10 legszebb magyar szó is alkalmas: *láng, gyöngy, anya, ősz, szűz, kard, csók, vér, szív, sír*, de a hangzó szósorhoz hozzátehető még Kosztolányi Dezső legnagyobb kedvence, a *halolaj* is.⁴

⁴ Kosztolányi Dezső: A tíz legszebb szó (1933), in Kosztolányi Dezső: *Nyelv és lélek*, Osiris Klasszikusok, Budapest, Osiris Kiadó, 1999, 211–212.

- Weöres Sándor: *Túl, túl...* című versének elmondásával és a résztvevők általi soronkénti ismétlésével a magán- és mássalhangzóejtés gyakorlása a feladat, vigyázva, hogy a névelő az őt követő névszóval ne „mosódjék” egybe, valamint ügyelve arra, hogy a hosszú magán- és mássalhangzók hosszan, a rövidек pedig rövid időtartam alatt szólaljanak meg.

*Túl, túl, messze túl,
mi van a hegyen messze túl?
Hej, a hegyen messze túl
lófej széles ibolya virul.*

*Túl, túl, messze túl,
mi van az ibolyán messze túl?
Hej, az ibolyán messze túl
Jancsi mosogat, Kati az úr.⁵*

- Megfigyelhetjük, hogy különösen kisgyermekeknél milyen nehézkes a *l* hangzó ejtése: kavarog a nyelvük a szájukban, mert nem tudják, mert nem tanítják meg nekik a hang képzési helyét. A mai napig találkozhatunk ezzel a jelenséggel felnőttkorban is. Próbáljuk ki, hogy a nyelv hegyét a garathoz közel, a felső lágy szájpadhoz érintjük, és kiejtjük, megismételtetjük a következő szavakat: *labda, lámpa, lélek, látvány, lógós, libeg, lobog*. Akinek nem sikerül, annak nyelvöltögetéssel segítsük a nyelvét feszesebbé tenni, és ezzel a gesztussal a nyelv mozgását rugalmasabbá is változtathatjuk. E korrigáló feladat tükör előtt végzendő, mert más hangzók ejtésénél is fontos nyelvszituációs készség kialakításáról van szó.
- Az egyik legnehezebben kiejthető hangzónk a *s*. Ajánlatos a nyelvgyökünket kissé hátrahúzni, miközben a nyelvünkéből kis „kanálkát” alakítunk ki, és akkor valószínűleg sikerül a szavak helyes ejtése. Vigyázzunk, ne legyen „túl sok nyelv” a szánkban: ha mégis úgy érezzük, a kezünkkel laza gesztussal intsünk hátrafelé, a vállunk irányába, mintegy jelezve a nyelv visszahúzásának irányát. A gyakorlathoz álljon itt néhány példa a kiejtendő szavakra: *séta, sereg, este, esemény, sikoly, süveg, sátor, sebes, iskola, sör, sugás, sirály*. (Fontos a helytelen ejtés korrigálása!)
- A *sz* hangzóra épülő gyakorlat helyes megvalósításához egy kis segédeszközt készíthetünk: a két kézfejet egymásra helyezük, a jobbkezesek a jobb kezüket helyezik felülre, a balkezesek a balt, és egy kis „csusza” mozgással hátrébb húzzák a tenyerüket úgy, ahogy a nyelvgyököt kívánatos hátrébb húzni a kritikus hangzó ejtésénél. A gyakorlatot azzal fejezzük be, hogy a kézfejet kissé előre csúsztatjuk, miközben a nyelvhatár lelapítva, a nyelvet is előre csúsztatjuk, és a nyelv hegyét az alsó fogsor alá helyezük. Így könnyebb kiejteni a példaszavakat: *szilárd, szitakötő, százszorszép, szög, szuggerál, szél, szúnyog*.

⁵ Weöres Sándor: *Túl, túl...*, in Weöres Sándor: *Ha a világ rigó lenne*, Budapest, Móra Könyvkiadó, 2024, 46.

- Rendszerint problémát okoz a *r* hangzó helyes ejtése, pedig nagyon fontos a kommunikációban, mivel a raccsolás módoltta teheti mind a köznyelvet, mind a megszólalás valamennyi helyzetét. Pontosítanunk kell a nyelv helyét a *r* hangzó képzésének szituációjában, és ehhez a *r* pörgetését kell gyakoroltatnunk minden hallgatónkkal. Álljon itt egy nyelvtörő a gyakorláshoz: *répa, retek, mogyoró, korán reggel ritkán rikkant a rigó*. Együtt mondjuk el a gyakorlat szövegét. Ha a nyelv a *r* hang képzési helyének megfelelően helyezkedik el, és kellőképpen mozgékonyvá is vált a gyakorlatok során, akkor hibátlan pörgő hangot fogunk hallani. Ha nem tökéletes, akkor a következő gyakorlat elvégzését javaslom: feszes nyelvöltögetés után a nyelv hegyét a lágy szájpad garatközeli középpontjához érintjük, mindezt többször ismételve. A *r* hang gyakorlásához kiváló még Weöres Sándor *Regélő* című verse.

*Három görbe legényke, róka rege róka,
tojást lopott ebédre, róka rege róka,
lett belőle rántotta, róka rege róka,
a kutya lerántotta, róka rege róka.*

*Egyik szidta gazdáját, róka rege róka,
másik meg a fajtáját, róka rege róka,
harmadik az ükapját, róka rege róka,
hozzávágta kalapját, róka rege róka.⁶*

- A zöngétlen mássalhangzók közül a *k* hangzó ejtését gyakoroljuk, ami különösen a szó elején akkor okoz nehézséget, ha rövid vagy hosszú mély magánhangzó követi (*kastély, kaszárnya, kapa, karvaly, kantár, kutasó, kántor, kalapács*), mert akkor olyan érzésünk van, mintha gombóc lenne a torkunkban. A nehézség feloldására a megoldási javaslat a hang előre hozása technikájának a gyakorlása a következő módszerrel: álljunk egy támlás szék mögé olyan távolságban, hogy a karunkat a szék támlájára helyezve még erőlködés nélkül előre tudjunk dőlni. Megfigyelhetjük, hogy a hang magától értetődően elől képződik, mert az artikulációs bázis a mozdulat hatására jobban megnyílik. Ez a gyakorlat arra is kiváló lehetőséget nyújt, hogy azokat a szavakat, amelyekben a szókezdő *k* hang után magas magánhangzó következik, szintén tisztábban, a hangok képzési helyének megfelelően ejtsük: *kerék, kikelet, Kékestető, kefekötő, kender, kínpad*.
- A zöngés mássalhangzók közül a *g* hangzó ejtése sem könnyű. Egy példasoron megfigyelhetjük – *galagonya, Gábor, gordonka, Gózon Gyula, guriga, gúnár, gerle, gém, gégecső, gitár, güzü* –, mennyi artikulációs probléma merül fel. Tapasztalhatjuk, hogy ha a zöngés *g*-t rövid mély magánhangzó követi, milyen nagy és gyakori a „benyelés” veszélye, vagyis a hang hátul történő képzése. Ekkor újra ismételtessük meg a szavakat, de hívjuk fel a hallgatók figyelmét arra, hogy képzéskor figyeljenek a lágy szájpad mozgására, és igyekezzenek minél lazább állajattal formálni a hangot.

⁶ Weöres Sándor: *Regélő*, in Weöres: *Ha a világ rigó lenne*, 34.

- Beszédtechnikai gyakorlatként olyan szövegeket használjunk, amelyben sok a mássalhangzó, különösen a *cs, r, z, gy* hang. Példaként Weöres Sándor *Csiribiri* című versét ajánlom, mivel a gyakorlatokat nemcsak magyar szakos tanárjelöltek végzik, és ez általánosan ismert és tudott vers. A verset a gyakorlatvezető mondja, a hallgatók pedig kisebb egységeként ismétlik. A vezető megegyezési kézmozdulattal azt is meghatározza, hogy milyen hangfekvésben kell a szöveget elismételni (magas, mély, közép). A mássalhangzók képzésének gyakorlása mellett a hangterjedelem is szélesedik ezzel a gyakorlattal.

*Csiribiri-csiribiri*⁷
 zabszalma –
 négy csillag közt
 alszom ma.
Csiribiri-csiribiri
 bojtorján –
 lélek lép a
 lajtorján.
Csiribiri-csiribiri
 szellőlány
 szikrát lobbant,
 lángot hány.

Csiribiri-csiribiri
 fült katlan –
 szárnyatlan szállj,
 sült kappan!
Csiribiri-csiribiri
 lágy paplan –
 ágyad forró,
 lázad van.
Csiribiri-csiribiri
 zabszalma –
 engem hívj ma
 álmodba.

4. A koncentrációs készség fejlesztése, növelése

Fontossága miatt, a teljesség igénye nélkül, az alábbiakban néhány hasznos gyakorlatot osztok meg.

- A *tükörgyakorlathoz* a résztvevők párban, kb. 40 cm-re egymástól, szemben állnak. Először az egyikük végez különböző kézmozdulatokat egy helyben állva, és a társa utánozza azokat, majd szerepcsere következik. Figyelni kell arra, hogy hűen kövessék a gesztusokat, minél pontosabban utánozva a látott képet.
- Labdával végzett koncentrációs feladat: a résztvevők kört formálnak, és egymásnak dobják a labdát a szavankénti versmondás (Weöres Sándor: *Galagonya*) közben. Ha valaki nem tudja folytatni a versszöveget, a labdát tovább dobja ugyan, de a körből hátraáll egy lépéssel, mert kiesett. A gyakorlat közben különösen az artikulációra kell figyelni.

*Őszi éjjel*⁸
 izzik a galagonya,
 izzik a galagonya
 ruhája.
 Zúg a tüske,
 szél szalad ide-oda,
 reszket a galagonya
 magába’.

Hogyha a Hold rá
 fátylat ereszt:
 lányvá válik,
 sírni kezd.
 Őszi éjjel
 izzik a galagonya,
 izzik a galagonya
 ruhája.

⁷ Weöres Sándor: *Csiribiri*, in Weöres: *Ha a világ rigó lenne*, 72.

⁸ Weöres Sándor: *Galagonya*, in Weöres: *Ha a világ rigó lenne*, 65.

- A csoport először együtt mondja el a nyelvtörőt: *Répa, retek, mogyoró, korán reggel ritkán rikkant a rigó* (természetesen más nyelvtörő mondókával is lehet gyakorolni). Majd a gyakorlatvezető elindítja a labdát a mondóka első szavával, és akinek odadobja, az folytatja a szöveget, a labdát pedig továbbdobja egy társának. Ha valaki a résztvevők közül elfelejti a mondóka folytatását, csak a labdát dobja tovább, az kiesett. A koncentráció lényege: sem a labdát leejteni, sem a szöveget eltéveszteni nem szabad a gyakorlat során.
- A koncentrációs gyakorlathoz Weöres Sándor *Csipp, csepp, egy csepp* kezdetű versét használjuk. Együtt mondjuk el néhányszor, majd elindítjuk a labdát, és aki megkapja, kimondja a vers első szavát, majd továbbdobja a labdát. Aki másodsorra megkapja, az most néma marad, és továbbdobja a nála lévő labdát a következő résztvevőnek, akinek viszont folytatnia kell a verset. Aki téveszt, kiesik, vagy hátralép a körből.

*Csipp,
csepp,
egy csepp,
öt csepp
meg tíz:
olvad a jégcsap,
csepereg a víz.⁹*

- Ez a koncentrációs gyakorlat azt segíti, hogy beszéd közben ne mozgassuk a fejünket, csak akkor, ha nyomatékositani akarunk valamit, s egyúttal képesek legyünk a beszéd alatt fixálni a fejtartásunkat és a tekintetünket. A készség fejlesztéséhez emeljük fel először a jobb, aztán a bal mutatóujjunkat szemmagasságba, orrunktól mintegy 20 cm-re, és a tekintetünkkel – a fej mozdulatlan marad – kövessük a kifelé mozduló ujjunkat a gyakorlatvezető által mondott szövegre. Ajánlatom a szövegre egy rövid, Kányádi Sándor által lefordított szász népköltés.

*szemek óvakodjatok
nézzetek s ne lássatok
nem jó mindent látni nem kell
amit a rossz világ mível*

*fülek óvakodjatok
mindent meg ne halljatok
mert annyi minden hallható
mi jámbor fülnek nem való*

*nyelvek őrizkedjetek
nehogy lépre menjetek
aki a szóra nem vigyáz
könnyen elérheti a gyász¹⁰*

⁹ Weöres Sándor: Olvadás, in Weöres: *Ha a világ rigó lenne*, 7.

¹⁰ Kányádi Sándor (ford.): 28., in *Egy kis madárka ül vala – Es saß ein klein Waldvögelein. Erdélyi szász népköltészet Kányádi Sándor fordításában*, Bukarest, Kriterion, 1977, 87.

Gyakorlaskor az ujjak mozgása kétsoronként induljon kifelé, majd vissza a kiindulóponthoz. Így a helyes légzéstechnika gyakorlásával is kombinálhatjuk a feladatot: belégzés alatt történjen az ujjak kifelé, kilégzéskor pedig a befelé történő mozgás.

5. Önismeret

Az önismeret fejlesztése nélkül véleményem szerint a beszéd fejlesztése is elképzelhetetlen, ezért álljon itt egy módszertani ajánlás az önismeret fejlesztésének gyakorlására is.

- Első lépésként érdemes a személyiségjegyeket meghatározni, irodalmi példákkal illusztrálva. Megoldáskor a résztvevő a szakirodalmat (Carl Gustav Jung) tanulmányozva egyfajta „átlényegített” ismeretet szerez, és óhatatlanul önmagát is keresi a személyiségjegyek tanulmányozásakor. Az irodalmi példák pedig azért fontosak, hogy rögzítsék a fogalmat, és továbbgondolva készséggé tegyék a tanultakat.
- A csoportba, közösségbe való tartozást és beilleszkedést is segíti az önvizsgálat következő módja. A résztvevők párban, egymás felé fordulva tanulmányozzák egymás arcát egy percig, majd ezt követően felváltva beszámolnak arról, mit találtak a másik arcán megnyerőnek, szépnek.
- A résztvevő elmondja önmagáról a véleményét: mit szeret önmagán és önmagában a legjobban, és mit tart a gyengeségének, illetve korrigálandónak.
- Hasznosnak mutatkozik egy-egy tulajdonságot jelölő fogalom elemezgetése, irodalmi példával együtt szemléltetve. Két példa álljon itt: az *otromba* és a *hízelgő*.

Otromba

Az otromba ember durván, faragatlanul viselkedik másokkal szemben. Modora nyers és szókimondó, és nincs tekintettel arra, hogy ezzel megsértheti a környezetében lévőket. Az otrombaság külső tulajdonságra is utalhat: csúnya, rossz kinézetre. Otrombának lehet mondani Charles Dickens *Karácsonyi énekének* főszereplőjét, Ebenezer Scrooge-ot.

Hízelgő

A hízelgő ember önző céljai érdekében kedveskedő szavakkal igyekszik valaki hiúságára hatni, de mindig talál módot arra is, hogy egy csipetnyi mérget csempésszen mézes-mázos szavaiba, pl.: „A korodhoz képest még nem is öszülsz!” Az ilyen ember rendületlenül dicsér. Azért mond édes szavakat és azért szolgálatkész, hogy megkedveltesse magát azzal, akitől el akar érni valami számára fontosat.

Irodalmi példa: J. R. R. Tolkien *A gyűrűk ura* című regényében szerepel Kígyónyelv, más néven Gríma karaktere, aki a király legfőbb tanácsadója, s pozícióját arra használja, hogy manipulációval, hízelgéssel és hazugságokkal becsapja a királyt, meggyengítse hatalmát, és növelje mágus befolyását.¹¹

¹¹ A személyiségjegyek és tulajdonságot jelölő fogalmak meghatározásához további anyag található könyvemben. Havas Judit: *Csodaváró hangszer – A művészi beszéd oktatása a mindennapi élet színterein*, Budapest, Nyomdai ötletek Kft., 2018, 77–88.

6. A kifejezőkészség fejlesztése

A kommunikáció részeként a kifejezőkészség fejlesztése is nagyon fontos, mivel nap mint nap tapasztalható az élet minden területén, hogy a gondolatok megfogalmazása és kifejezése egyre jobban elsekélyesedik az internet és a cset világában. Éppen ezért ajánlott olyan verbális feladatok elvégzése, amelyek mind a nyelvi kommunikációt fejlesztik, mind a megszólaló megjelenését, viselkedését, magatartását, kiállását csiszolják.

A fantázia és a kifejezőkészség gazdagítását szolgálja, ha festmények reprodukcióit kiosztva a képi világ bemutatását kérjük a résztvevőktől, és fantáziatörténet mondatunk el velük. Néhány festményajánlat a gyakorlat elvégzéséhez: Csontváry Kosztká Tivadar *Marokkói tanító* (személyiség típus, fantáziatörténet, esztétikum), Edvard Munch *Sikoly* (a kétségbeesés, a rettegés megfogalmazása verbális eszközökkel, fantáziatörténet leírása).

A feladatot párban is végezhetik szerepcserével, mert a festmények bemutatásakor 3–5 percet mindkettőjüknek kell beszélni, méghozzá egész mondatokban. Tapasztalatom szerint a gyakorlat során a félszégesség lassan oldódni kezd a résztvevők körében, megszokják a nyilvános szereplést, egyre inkább megszűnik a felfokozott izgalmi állapot, amely a beszéd, a szöveg érthetőségének rovására megy, és bátrabban szólalnak meg akár nagyobb közönség előtt is. A beszédművészeti gyakorlatokban elsajátított tudást egyre természetesebben és magabiztosabban kezdik használni. Ezután következhet a speciális beszédkultúra és beszédművészet alapozása.

7. Gondolat és nyilvánosság

7.1. A tér bemérése

Gondolatainkat a nyelv segítségével fogalmazzuk meg, a beszéddel adunk neki formát, ám ahhoz, hogy akusztikailag is érthetően, érzelmi töltéssel, ívvel szólaljanak meg, fontos a rendelkezésünkre álló térnek a vizsgálata. Például: hol és milyen körülmények között adunk elő egy szöveget?

Mindenekelőtt fontos az előadás helyszínének előzetes vizsgálata: színpadról szólalunk meg vagy osztályteremben? Rendelkezésünkre áll-e mikrofon az adott helyszínen vagy nem?

Ha megtörtént a helyszíni szemle, az eszközök vizsgálata, akkor a gyakorolt, készséggé tett légzéstechnikával magabiztosan állhatunk a közönség elé. A beszédtechnikai feladatok gyakorlása során a helyes artikulációt már elsajátítottuk: nyitott szájjal, előre hozott középhangon kezdünk beszélni, nem megfélekedve a helyes testtartásról sem.

7.2. A gondolat érthető kifejezésének problémái, a beszédritmus, a hadarás kérdése

A gondolat érthetőségének eléréséhez elengedhetetlenül fontosak a folyamatos beszéd- és légzéstechnikai gyakorlatok, hogy eljussunk a szöveg megértésétől az értelmezésén át annak hangzóvá tételéig. A beszéd zenéjét szolgáló eszközökkel, mint a beszédtempó, a hangmagasság, a hangerő, a hanglejtés, valamint a hadarás kiküszöbölésével még árnyaltabban fejezhetjük ki a mondanivalónkat.

A szövegek értelmezésekor különösen nagy hangsúlyt kell helyezni a következő kérdésre: hol kezdődik, és hol fejeződik be a mondandó? Mi az, ami összetartozik egy versmondatban? Hogyan tartjuk egybe, értelemszerűen, a szöveg lényegét?

Mindenekelőtt alapos értelmező elemzéssel kezdjük a kérdések megválaszolásához. Ügyeljünk a gondolatjeles kiemelésekre, az idézőjelekre, a vesszők közé helyezett értelmezőkre, felsorolásokra. Ajánlatos minden esetben hangosan olvasni a verset vagy a prózai művet, mert a hallás segíthet az értelmezésben. Érdemes videón rögzíteni a szöveg hangzóvá tételét, mert a visszanézés, visszahallgatás során jobban kiderülhetnek a rejtett hibák, az értelmezési problémák, a beszédritmus lassúsága vagy gyorsasága (hadarás), vagy éppen a nem megfelelő légzéstechnika, illetve az artikulációs elégtelenség miatt a szótagok, a szavak elnyelése. Javításukra a folyamatos beszéd- és légzéstechnikai gyakorlatok alkalmasak.

Az érthető kifejezésmód gyakorlására Mikes Kelemen 32. törökországi levelét javaslom, amely példa a közvetlen beszéd gyakorlására is.

Micsoda szép állapot az: tegnap ebédet Ázsiában ettem, vacsorát pedig Európában. Ide pedig nem a levegőégben hoztak, hanem a vízen. Mindezekből megüsméri kéd, hogy ide visszajöttünk, és a táborozást elvégeztük. A' bizonyos, hogy nem az ellenség elől jöttünk el, hanem a sok eső elől, amelyet el nem lehetett üzni, noha két generális vagyon velünk. [...]

Arról sem tehet senki is, ha lefekszem, mert tizenegy az óra. Ha a szerencsén nem fekszem is, csak jól aludjam, jobb az egészség annál. Ezután csak azt nézem, mikor fog kéd ideérkezni, de minden pereputyástól kell idejöni.¹²

7.3. Az agyonhangsúlyozás kérdése

Abban, hogy beszédünk érthetőbb legyen, nagy szerepe van a helyes hangsúlyozásnak, hiszen nyelvünkben ugyanazzal a szórenddel, de más hangsúllyal mást és mást fejezhetünk ki. A pontos közléshez a légzés és a beszéd technikájának elsajátítására tehát nagy szükség van, mert ez teszi lehetővé számunkra a kommunikáció magasabb szintjének elérését, köznapi értelemben is.

Mi a hangsúlyos egy szövegben? Ami kifejezi a lényeget, ami valami újszerűt, újdonságot közöl velünk. Alapos szövegértési előtanulmányok után már nem okoz gondot a későbbiekben egy irodalmi vagy történelmi, társadalomtudományi vagy

¹² Mikes Kelemen: *Törökországi levelek*, Osiris diákkönyvtár, Budapest, Osiris Kiadó, 2010. Az idézet forrása: [Mikes](#) (Letöltés: 2024. június 1.)

akár természettudományi írásban megtalálni a gondolat csúcspontját, és elkerülni az egyik legáltalánosabb hibát, az agyonhangsúlyozást. Ez azért probléma, mert ha mindent hangsúlyozunk mondandónkban, a lényeges nem válik el a lényegtelenebb szövegrésztől, és gyakorlatilag azt érzük el, hogy érdektelenné, monotonná válik az előadásunk. De a tagolás, a szünetek tartása segíti a szöveg világossá és érthetővé válását, és főleg a befogadását.

7.4. A szünet szerepe a prózában és a versben

Kosztolányi Dezső így ír erről a kérdésről:

Csitt, most hosszú, művészi szünet következik. A szavaló öntudatosan megáll, hogy fokozza az érdeklődést. Helyes. Mint mikor a szív egy nagy megdöbbenés alatt kihagy, hogy később annál gyorsabban dobogjon.

Ellenben baj történt. A szünet alig valamivel – egy másodperccel, vagy kettővel? – hosszabb volt, mint kellett volna, minélfogva zavar támadt a költemény vérkeringésében. Máris elveszett a lüktetése, a ritmus természetes és egyenletes kopogása, melyet ilyen sokáig éppúgy nem lehet fölfüggeszteni, mint ahogy szívünket sem állíthatjuk meg egy órára, vagy két órára, azzal a főntartással, hogy aztán majd tovább élünk. Veszedelmes kísérletezés volt.

Ezt a szavaló észreveszi. Ijedten dolgozik, hogy magához térítse az ájult verset. Gyorsítja ütemét. Színez, hadonászik, emeli hangját. Mesterséges légzést alkalmaz. Mindhiába. A vers meghalt a kezei között. Csüggedten, a kudarc tudatában lép le a dobogóról s úgy viszi ki karjaiban a verset, mint egy gyerekhullát.

Szavaló, sohase feledd, hogy keretben vagy, mint a kép s tilos abból kilépned. Egyetlen kereted a vers, mely lelket ad neked, a vers, melynek te lelket adsz.¹³

Az irodalmi alkotással, verssel, prózával való foglalatосkodás rákényszeríti a vers- és prózamondót a szöveg alapos elemzésére, gondos értelmi tagolására, a szünetek tartásának megtanulására.

A szünet tartása véleményem szerint „bátorságpróba” akár versben, akár prózában, akár előadás tartása közben. A köznapi ember számára a szünet azért fontos, hogy levegőt vegyen. A művészi interpretálásban más a szerepe: a szünetnek jelentősége is van. A csend is beszél. Természetesen a szünet tartásával, ha például túlzásba visszük a hatásszünetet, el is veszíthetjük a hallgatóság figyelmét, vagy azt a benyomást kelthetjük, mintha nem tudnánk folytatni a mondandónkat. Éppen azért fontos a mesterségbeli tudás ébrentartása, gyakorlása, hogy a szövegben a szünet-tartás az érzelmek és a situációk váltása szerint történjen, és illeszkedjék a szöveg ritmusába, értelmi-érzelmi lényegébe, így ne torzítsa el a szöveget.

Alkalmas lehet a gyakorlásra Kertész Imre *Sorstalanság* című regényének bármelyik fejezete. A záró sorokat idézve megfigyelhetjük a párbeszéd, a belső gondolatok, a narráció szünetekkel való elkülönítésének fontosságát annak érdekében, hogy a főhős dilemmáját jobban megértsük.

¹³ Kosztolányi Dezső: Szavalás, *Nyugat*, 1926/6. [Szavalás](#) (Letöltés: 2024. június 1.)

Én is végigéltem egy adott sorsot. Nem az én sorsom volt, de én éltem végig – és sehogy se értettem, hogy is nem fér fejükbe: most már valamit kezdenem kell vele, valahová oda-, valamihez hozzá kell illesztenem, most már elvégre nem érhetem be annyival, hogy tévedés volt, vakeset, afféle kisiklás, vagy hogy meg sem történt, netalántán. Láttam, igen jól láttam, hogy nem nagyon értenek, szavaim nincsenek igen ínnyükre, sőt egyik-másik mintha egyenest ingerelné őket. Láttam, hogy Steiner bácsi itt-ott közbeavatkozott, máshol már-már felugrott volna, láttam, amint a másik öreg azonban visszatartja, s hallottam, mikor mondta néki: – Hagyja: nem látja, hogy csak beszélni akar? Hadd beszéljen, hagyja! –, s én beszéltem is, meglehet, hiába, és összefüggéstelenül is egy kissé. Azért így is értésükre adtam: sosem kezddhetünk új életet, mindig csak a régit folytathatjuk. Én léptem, és nem más, s kijelentettem, hogy az adott sorsomban mindvégig becsületos voltam. Az egyetlen folt, mondhatnám szépséghiba, az egyetlen esetlegesség, amit netán a szememre vethetnek, az, hogy most itt beszélgetünk – de hát erről nem én tehetek. Azt akarják, hogy ez az egész becsület és valamennyi előző lépésem mind-mind az értelmét veszítse? Miért ez a hirtelen páfördulat, miért ez az ellenszegülés, miért, hogy nem akarják belátni: ha sors van, akkor nem lehetséges a szabadság; ha viszont – folytattam magam is egyre meglepettebben, egyre jobban belé melegedve –, ha viszont szabadság van, akkor nincs sors, azazhogy – álltam meg, de csak lélegzetvételnyi szünetre –, azazhogy akkor mi magunk vagyunk a sors – jöttem rá egyszerre, de oly világossággal e pillanatban, mint ez ideig még soha.¹⁴

A versszőveg gyakorlására Kormos István *Nagymama háza* című művét ajánlom, amely a köznapi emlékező beszéd szép példája. Visszaidézi a gyermekkori emlékeket, a szeretett személyt, a nagymama hangját. Tapasztalatom alapján állítom, komoly kihívást jelent a szünettartás (–) gyakorlásában.

*Hol van nagymama háza?¹⁵ (–)
Mivel nem hitte Istent,
csak Józsefet és Máriát,
s az egyszem Fiút a számaron. (–)
„Mekkába mennek a szerecsenek,
ha eljössz velem, Pistika,
én Betlehembe megyek.” (–)
Utolsó kenetét a pap
ingyenbe is ráadta volna,
de nyolc eltemetett gyerek
ködlött messziről a szemébe,
lehúnyta hát: semmit ne lászson,
eleget látott a világon. (–)*

*Nincs neked házad nagymama
küllötlen forgó csillagon,
bolyogsz Seholban, talpad fürdeti
a magadvágta kapanyom, (–)
fejeden nagy körtéskosár,
szolgálynkorod címere, (–)
cammog utánad csillagporban
kutya, zsiráf, számar, teve, (–)
kontyodra szálldos kék ökörnyál,
csont-szád agyagba olvadó. (–)
Száz éves lennél! zúzmarát
virágzik torkomon a szó. (–)*

¹⁴ Kertész Imre: *Sorstalanság*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 2002, 329.

¹⁵ Kormos István: *Nagymama háza*, in *Kormos István versei*, Osiris diákkönyvtár, Budapest, Osiris Kiadó, 2005, 111–112.

8. A választott anyag érzelmi-gondolati és formai egységének kifejezése

A kifejezés árnyaltsága csak a művészi beszéd alapvető követelményeinek birto­kában és a szövegértés magas fokú tudásából jöhet létre. Az átélés képességének megszületéséhez, az érzelmi kultúra megszerzéséhez, az érzelmek művészi kife­jezőképességének tudásához szorgalmas, kitartó, rendszeres munkával juthatunk el. A felsoroltak elengedhetetlenül fontos tényezők mind a próza-, mind a versmondás­hoz, de nélkülözhetetlenek a kommunikáció minden más területén is: a feladatok megoldásában, előadásra való felkészülésben, de a mindennapi beszédben is. A szö­veg mögötti gondolati-érzelmi tartalom felszínre hozására minden vers- és próza­mondónak alaposan fel kell készülnie. Ajánlatos gyakorlásképpen saját szavainkkal elmondani az előadandó vers, illetve a próza tartalmát.

9. A szöveg megtanulásától az előadásig

Hosszú az út a szöveg értelmezett felolvasásától az előadásig. Ennek megvalósításá­hoz – bár sokszor azt hisszük, soha nem tanulható meg a választott mű – különböző módszerek ajánlhatók, amelyek segítenek legyőzni a kételyeinket. Tapasztalatom szerint

- vannak, akik a verset sorról sorra tanulják,
- vannak, akik versszakonként sajátítják el a szöveget,
- ismeretes a hangosan memorizálás módszere, amikor az egész szöveget az elejétől a végéig elmondja a versmondó,
- van, aki leírja a szöveget többször is, gondosan ügyelve a pontosságra,
- van, aki telefonra, diktafonra, magnóra mondja, és ha csak teheti, hallgatja a „betűhív” szöveget,
- ajánlott valamilyen mozgásforma közben gyakorolni a szöveget, például a labdát a falra dobáljuk, vagy a földön pattogtatjuk, miközben memorizálunk.

10. Az előadandó mű „felélesztése”, színessé tétele

Azt mondják – lehet, nem tudom –, hogy képzett zenész úgy tudja élvezni a művet, olvasván a kottát, mintha előadva hallaná. Ehhez hasonlítanám a versolvasás gyö­nyörűségét is, de ez csak megerősíti elméletemet, hogy a vers általában előadni való műalkotás, s tulajdonképpen célját a helyes előadásban éri el, melyben érthetővé és kifejezetté válik mindaz, melyre az írás csak utal.¹⁶

Ha ez az állandó szövegelemző gyakorlat készséggé válik, a légzéstechnika sem kötelező, letudandó penzum lesz, hanem inkább élvezetes, fantáziaképes gyakorlás.

- Labdázás közben minden 10., 15., 20., 25., 30., 35., 40. pattintás után veszek is­mét levegőt, vagy ugrókötéllal ugrálva hasonlóképpen igyekszem a levegővel

¹⁶ Karinthy Frigyes: Vers és szavalás, *Nyugat*, 1909/10–11, 598–600.

gazdálkodni, vagy színes ceruzával köröket rajzolok egy lapra, és minden 10., 15. kör után engedem ki a levegőt, és veszek újat.

- Jobb a beszédtechnika gyakorlása, ha főleg egy skálához hasonlít, különböző magán- és mássalhangzó-hangsorokkal, amelyeket különböző tempóban és hangfekvésben mondhatunk: a *mama–baba–mama–baba–mama–baba* ejtése például az áll lazításában segít, vagy az *Ádám bátyám pávát látván pávává vált, vagy a sárga bögre, görbe bögre, sárga bögre, görbe bögre* nyelvtörők az arcüreg rezonanciáját teszik intenzívebbé.

A bemelegítő gyakorlatsor után vegyük elő a választott szöveget, és értelmezve olvassuk fel hangosan. Megtehetjük, hogy először lassítva, aztán gyorsítva, végül a szöveg értelme szerinti tempóban mondjuk el. Ezekkel a gyakorlatokkal képesség válik a vers- és prózamondó arra, hogy elkerülje a gépies szövegfelmondást, és kísérletet tehet a tempó, a ritmus és a dinamika árnyalt kidolgozására.

11. Összegzés

A szép beszéd, a beszédművészet tudománya óriási fejlődésen ment keresztül, éppen ezért rendkívül fontosnak tartom megismertetni azt a módszertani útmutatót, amely segítséget nyújt a hallgatók számára a mindennapi magas szintű kommunikáció elsajátításához. Az ajánlás a monotonia elkerüléséhez, a helyes légzés és a jó beszédtechnika elsajátításához számos feladatot kínál, hogy a beszédstílus gazdagabbá, színesebbé, élvezhetőbbé váljék. A felgyorsult világban a figyelem, a koncentráció is változó, a sok információ miatt nehezebb ébren tartani, éppen ezért a figyelem fenntartásának fejlesztéséhez is hasznos a felkínált feladatokat gyakorolni. A módszertani ajánlás célja, hogy felkészítsen a nyilvánosság előtt való megszólalásra, a helyszín adta lehetőségekhez való alkalmazkodási képességek kialakítására. Segítséget nyújt továbbá a gondolat értő kifejezésének megvalósításához: a hangerő, a hangszín helyes alkalmazásához, a hadarás kiküszöböléséhez, valamint tanácsot ad a választott anyag érzelmi, gondolati és formai egységének elemző megformálásához és érzelemgazdag kifejezéséhez.

Mindezek birtokában örömmel megélhetjük a kimondott szó varázslatát, s megélhetjük Kányádi Sándor igazát, *A vers az, amit mondani kell*.

Irodalomjegyzék

- Egy kis madárka ül vala – Es saß ein klein Waldvögelein. Erdélyi szász népköltészet Kányádi Sándor fordításában*, Bukarest, Kriterion, 1977.
- Havas Judit: *Csodaváró hangszer. A művészi beszéd oktatása a mindennapi élet színterein*, Budapest, Nyomdai ötletek Kft., 2018.
- Kányádi Sándor: *A vers az, amit mondani kell*, in Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, Budapest, Magyar Könyvklub, 1997, 5.
- Karinthy Frigyes: *Vers és szaválás, Nyugat*, 1909/10–11, 598–600.
- Kertész Imre: *Sorstalanság*, Budapest, Magvető Könyvkiadó, 2002.

-
- Kormos István: *Kormos István versei*, Osiris diákkönyvtár, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.
- Kosztolányi Dezső: A tíz legszebb szó (1933), in Kosztolányi Dezső: *Nyelv és lélek*, Osiris Klasszikusok, Budapest, Osiris Kiadó, 1999, 211–212.
- Kosztolányi Dezső: Szavalás, *Nyugat*, 1926/6. [Szavalás](#)
- Latinovits Zoltán: Költő versét mondani, *Vigilia*, 1972/4, 256–262.
- Mikes Kelemen: *Törökországi levelek*, Osiris diákkönyvtár, Budapest, Osiris Kiadó, 2010. [Mikes](#)
- Nagy Adorján: Tanulságok – Nagy Adorján beszéde, in Eckhardt Sándor: *A jó magyar ejtés aktái*, Budapest, Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1941, 57–63.
- Weöres Sándor: *Ha a világ rigó lenne*, Budapest, Móra Könyvkiadó, 2024.

SOMODI ILDIKÓ – TÓTH ALISA – GALUSKA LÁSZLÓ PÁL

MIÉRT SZÉP?

Válogatás a díjazott pályamunkákból

A tanulmány a Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyre 2024-ben készült pályamunkák közül mutat be 16 alkotást, amelyeket a költő versei ihlettek. Az év témája a Fák és virágok Kányádi Sándor költészetében volt. A képeket kísérő rövid elemzések inspirációt kívánnak nyújtani minden hallgatónak, aki szívesen alkot, és érdeklődik a művészetek iránt.

Kulcsszavak: versillusztráció, vizuális nevelés, látáskultúra, alkotás, befogadás

1. Bevezetés

A Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny idei témája a *Fák és virágok* volt. A következőkben a beküldött, díjazott pályamunkák közül mutatunk be tizenhat alkotást, amelyek a pedagógushallgatók alkotó fantáziájáról, kreatív tehetségéről és összművészeti látásmódjáról árulkodnak. Valamennyi kép egy-egy Kányádi-mű illusztrációjaként készült, ám viszonya a szövegekkel nem egyszerűen kísérő, hanem interreferenciális is,¹ azaz kölcsönösen egymásra vonatkoztatott. Végignézve őket nemcsak lenyűgöző vizuális élmény éri a lapozgatót, de eltöprenghet szöveg és kép „közöttiségének” természetéről,² az autonóm műalkotások összekapcsolódásának lehetőségeiről is.

2. Fák és virágok a képzőművészetben

Az életfa az emberi kultúra egyik leggyakoribb motívuma. A zsidó-keresztény szimbolikában az Életfa a Messiás szimbóluma. A *Biblia* szerint Isten életfát ültetett a Paradicsomkert közepébe, a jó és gonosz tudásának fája mellé (Móz 2,8–9). A paradicsomi életfa Krisztus keresztáldozatának előképe, a keresztény ikonográfiában a Megváltó, Krisztus szimbóluma.

E szép szimbolika első irodalmi megjelenítése a VI. századból, Venantius Fortunatus himnuszaiból ismert. Ezekből Guzsik Tamás is idéz tanulmányában, aki szerint: „Ez a »bűn fája« – »élet fája« teológiai és ikonográfiai párhuzam első irodalmi megfogalmazása.”³

¹ Kibédi Varga Áron: A szó-és-kép viszonyok leírásának ismérvei, in Bacsó Béla (szerk.): *Kép, fenomén, valóság*, Budapest, Kijárat Kiadó, 1997, 307.

² Varga Emőke: *Az illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban*, Budapest, L'Harmattan, 2012, 33–35.

³ Guzsik Tamás: Szégyenfából megdicsőült jel (Gondolatok a kereszt-szimbolikáról), *Építészettörténet*, 1999/4. [Építészettörténet](#) (Letöltés: 2024. július 6.)

*Királyi zászló jár elöl,
Keresztfa titka tündököl,
Melyen az élet halni szállt
S megtörte holta a halált.⁴*

Vagy:

*Ezt a fát az ősszülőknek
Alkotónk jelölte meg,
Mert halált a végzetes fa
Almájával ettének:
Azt akarta, fának átkát
Fának titka törje meg.⁵*

A képzőművészetben számos középkori falfestményen, kódexábrázoláson megjelenik a keresztre feszített Krisztus virágzó keresztfán. Ennek nagyon szép példáját láthatjuk a zsegrai templom falfestményén. Rabb Péter elemzésében⁶ olvashatjuk:

A szepességi Zsegra középkori templomában számos csodálatos falfestmény látható. A közel hétszáz esztendeig későbbi átfestések rétegei alatt rejtőző – és így általuk szerencsésen megőrzött – képek több szempontból is különleges alkotások. A Jézus életének állomásait bemutató képek telis-tele vannak szimbólumokkal [...], sokkalta mélyebb – pontosabban magasabb – értelmet adva az ábrázolt jeleneteknek, mint azt első látásra gondolnánk. [...] A nagyjából négyzet alakú, széles szalaggal keretezett, vörösesbarna háttérű kép lehangsúlyosabb eleme a középen – nincs jobb szó rá – tornyosuló keresztfa, amely mint valamiféle középtengely, szinte kettészeli a képet. [...] Nos, a kép valóban két különböző részből áll, ezek azonban nem a keresztfa két szemben lévő oldalán vannak, hanem egymás fölött. [...] Ezeket a mezőket köti össze a keresztfa. Az alsó, ősbib és mélyebb síkon, az eredendő bűn világában mint a tiltott tudás fája szerepel, míg a magasabb szférában a megváltás jelképévé válik. [...] Tehát voltaképpen a tudás fája azonos Krisztus keresztfájával, amely pedig az élet fája.⁷

Ez nem egy egyszerű kereszt, hanem egy élő fa, bimbózó ágakkal. Tehát nem a végrehajtás eszközét jelenti; ez az Életfa, magának az életnek a jele.

Az életfa mint Krisztus jelenik meg *Református Énekeskönyvünk* 491. dicséretében (RÉ48: 337. dicséret): „Paradicsomnak te szép élő fája”. A két szimbólum összefonódását, az előképet és a beteljesülést Pál apostol így fejezi ki: „Mert ahogyan Ádámban mindnyájan meghalnak, úgy Krisztusban is mindnyájan életre kelnek.” Szent Irénaiosz pedig így foglalja össze: „A megtestesült Ige a fán függve eltörölte a fán elkövetett engedetlenséget.”⁸

⁴ Venantius Fortunatus: A szent keresztről (De Sancta Cruce), in Sík Sándor (ford.): *Himnuszok könyve. A keresztény himuszköltészet remekei latinul és magyarul*, Budapest, Szent István Társulat, 1943, 126.

⁵ Venantius Fortunatus: Nagypénteki himnusz (Pangue, lingua...), in Sík Sándor (ford.): *Himnuszok könyve. A keresztény himuszköltészet remekei latinul és magyarul*, Budapest, Szent István Társulat, 1943, 128.

⁶ Rabb Péter: A kereszt mint életfa, *Építés – Építészettudomány*, 29. kötet, 2001/3-4., 315–330.

⁷ Uo., 315–317.

⁸ Idézi: Rabb: *A kereszt mint életfa*, 317.

A fa a különböző népszokásokban is sokféle jelentéssel bír, mint amilyen a karácsonyfa, a kopjafa, a fejfa, bitófa, szégyenfa, családfa. Egyben jelenti az elmúlást és a megújulást.⁹ A megújulás értelmében a fa új hajtásai jelképezik az utódokat. Amikor egy gyermek született, fát ültettek, amely az utóddal párhuzamosan fejlődött.¹⁰

A fák és virágok a természet talán legszebb, legősbibb alkotóelemei. Mindig, mindenkor jelen voltak az ember életében. A természet változik, amely változást az ember minden tavasszal megéli, és megtanult együtt élni vele.¹¹

Hevesi Tímea Mária értelmezésében¹² a fák és a virágok a szépség és a méltóság kifejezői. Jelentésük kettős: egyben jelképezik az erőt, a stabilitást és a gyengédséget, gyengeséget. Tovább árnyalva a növényvilág szimbolikáját, az egyes növényfajták a legsokszínűbb jelentéssel bírnak. Ilyen a tölgyfa szimbolikája, amely szerint ő tartja a kapcsolatot az ég és a föld között.

Az ókori dél-indiai területeken a fák védelmező funkciót töltek be. Az ún. „őrző fa” az uralkodó szuverenitását jelképezte, ezért amikor azt kivágták, egyenértékű volt az ellenség zászlójának az eltulajdonításával.¹³

Az életfa ugyanakkor jelentős helyet foglal el az ősi magyar hitvilágban is. Jelentése összetett és szerteágazó: jelenti az életet és a halált.¹⁴

3. A Kányádi költészetében megjelenő fák és virágok

Kányádi Sándor verseinek, novelláinak gazdag ihletői a természet szépségei. A költő verseiben e gyakori motívumok mély érzelmek, gondolatok, létkérdések hordozói, metaforái. Megjelennek a tájversek szépségében, játékoságában, apró csodáiban, valamint e motívumok gyakran kísérői, metaforái a kisebbségi léthelyzet vívódásainak vagy akár a transzcendens, spirituális kapcsolat keresésének. A *Sárga kankalin*, a *Volna még* című verseiben vagy például a *Cseresznyevirág* című novellában a növények, a virágok és a fák az emberi lét állomásainak szimbólumai. *Fától fáig* című versében a fák az oltalmazó, erőt adó szülőföld szimbólumai, menedékek a félelem és kiszolgáltatottság elől. Megjelenésüket akár az erdélyi magyarság kisebbségi kiszolgáltatottságának metaforáiként is értelmezhetjük.

A költői életmű kutatói közül többen is arra a következtetésre jutottak, hogy Kányádi „természet- és valóságközeli”, „természetes észjárású” költő, akinek tematikája

⁹ Hortoványi Judit: Szimbólumok rajzai, rajzok szimbólumai – Szimbólumrajzok pedagógiai használatának lehetőségei kamaszkorban, *Gyermeknevelés*, 2017/1, 167. [Szimbólumok](#) (Letöltés: 2024. június 8.)

¹⁰ Minderről részletesen: Jankovics Marcell: *A fa mitológiája*, Budapest, Csokonai, 1991.

¹¹ Molnár Mária Magdolna: A rajzvizsgálat mint pszichodiagnosztikai eszköz a kisiskolások halálképeinek feltérképezésében, *Kharón Thanatológiai Szemle*, 2007/3-4, 61.

¹² Hevesi Tímea Mária: Találkozás a szimbólumokkal – segítők jelenlétük a mindennapokban, *Közöségi Kapcsolódások*, 2023/különszám, 84. [Találkozás](#) (Letöltés: 2024. június 14.)

¹³ Ferenczi Roland: Védett fák és védett férfiak – Totemisztikus fák kultusza az ótamil *szangam*-irodalomban, *Ókor*, 2020/1, 33.

¹⁴ Minderről részletesen: Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: *Jelképtár*, Budapest, Helikon Kiadó, 1990.

és motívumrendszere is a természethez, annak is erdélyi specifikumához kötődik.¹⁵ Költészetében több olyan vers is található, amelyek egy bizonyos fa köré épített szimbólumon alapul. Ilyenek pl. a *Bot és furulya*, a *Tövisfa*, a *Tűnődő vén juharfa*, a *T. Á. sírjára*, a *Belvárosi udvar* stb. Számos fafajta is megjelenik a verseiben, például:

a gyümölcsfa, barackfa, nyírfa mint a féltlenivaló törekenység, gyöngédség, tisztaság jelképe; az akác, a fűz, amelyek első verseiben a szegénységre, a tisztességre utalnak, majd valamivel később hangulatfestő környezeti elemként az elmúlás, a tűnődés szorongásait idézik [... és] a nyárfa az elbizonytalanodás, egyedüllét, de ugyanakkor az összetartozás jelképeként [...]. A fák kettős szerepet kapnak. Egyrészt még ijesztő, félelmetes természet-bálványokként rögződnek belénk, de ugyanakkor megszelídített szerepben, útjelzőkként is szolgálnak. A nyárfák félelme, bükkök biztonsága, a gyertyán himbáló ágai, a Kányádi-képvilág egész fa-motívuma ebben a mondhatni szinte a tudatalatti világába tartozó jelképben sűrűsödnek össze: „Nevemet a fába vésem“.¹⁶

A fák, a virágok, a növények képei, metaforái mintegy behálózzák és benövik a Kányádi-lírárt. A költő verseinek, mély létértelmezéseinek megismerésén túl téma-választásunk nem titkolt célja volt a teremtett világunk szépségeire rácsodálkozó költő verseinek inspirációi által továbbadni, szemlélni sokértelmű költői képeinek gazdagságát.

4. Az illusztrációkról

Kányádi tájköltészetében a világ szépsége, az élet értelme és törekenysége metaforikus képekbe sűrítve jelenik meg. A pályaművek készítésekor e képek válhattak képi kifejezésre ösztönző inspirációkká, s a nyomukban megszülető vizuális alkotásban új és elmélyíthető tartalmakkal gazdagodhattak. Nem lehet tehát csodálni, hogy rendkívül gazdag tematikájú és igényességű pályaművek érkeztek be, amelyek számos különféle technikával készültek. A kötetben bemutatott művek nem pusztán illusztratív viszonyban állnak a versek szövegével, hanem a befogadás mélységét átélő alkotók reflexiói, személyes viszonyulásai, amelyekben az átélés és értelmezés többlettartalmai is megjelennek a képi kifejezésben.

A pedagógusképzésben fontosnak tartjuk mindezen értékek felismerésének művelését, a képi igényesség iránti szükséglet növelését, a befogadói és az alkotó képességek fejlesztését. Mindezen elképzelések mellett a pályázattal elsődleges célunk volt jobban megismertetni Kányádi Sándor életművét, felhívni a figyelmet általában a versek iránti fogékonyság fontosságára, valamint megtapasztaltatni az alkotásban való elmélyülést mint örömforrást.

A következőkben a nyertes pályázatok anyagából szeretnénk ízelítőt adni, a válogatott díjazott alkotások által bemutatni a kép és a szöveg kölcsönösen gazdagító

¹⁵ Ködöböcz Gábor: A változat- és motívumösszegzés alakzatai Kányádi Sándor költészetében, *Kortárs*, 2002/7, 93.

¹⁶ Vásárhelyi Géza: Megszámlálhatatlan tele korszó, *Korunk*, 1973/9, 1467–1468.

viszonyát. Tanulmányunkban a bemutatott alkotások mellett az ihletet adó versrészletet is szerepeltetjük,¹⁷ mivel a kép és a szöveg együttláthatósága fontos a kölcsönös viszony bemutatása szempontjából.¹⁸ Ugyanakkor a teljes verset nem közöljük, s az, hogy a pályamunkák nem a megszokott módon, illusztrációként állnak a szövegek mellett, felhívja a figyelmet arra, hogy részben autonóm alkotásként is értelmezhetjük őket, amelyek hordozzák ugyan a versek inspirációit, visszautalhatnak a vers szövegére, de tömör képi megjelenítésekkel teljes értékű üzenethordozó alkotásokká is válhatnak. Elemzésünkkel szeretnénk bemutatni a kép és a szöveg kölcsönösen gazdagító viszonyát, tekintettel arra, hogy a pedagógusképzésben egyik feladatunk az értékítélet kritériumainak feltárása.

Az illusztrációk a versek világára nyitott hallgatóink kreatív, sokoldalú alkotóképességéről tanúskodnak, amelynek fejlesztése elengedhetetlen feladata az alkotóvá nevelésnek. Reméljük, mindezen alkotói tapasztalatok és sikerélmények hozzájárulnak ahhoz, hogy hivatásukat gyakorolva is képesek legyenek az esztétikai nevelés és érték közvetítés feladatainak magas színvonalú megvalósítására.

Most pedig következzenek az alkotások!

¹⁷ Az idézetek forrása: Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, MEK. [Kányádi](#) (Letöltés: 2024. június 6.) Továbbá: Kányádi Sándor *Digitalizált művei*, Digitális Irodalmi Akadémia, Petőfi Irodalmi Múzeum. [Kányádi](#) (Letöltés: 2024. június 6.)

¹⁸ Bővebben olvashatunk a kép és a szöveg kölcsönös viszonyáról itt: Varga: *Az illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban*.

Válogatás a pályamunkákból

1. Iselstóger Gábor: Novemberi virágok

*Csak a parki virágok
mosolyognak még.
Élteti őket a kötelesség
s a vágy,
hogy szépek legyenek,
amíg csak le nem hull a hó.
Színüket kiszitta már a nap,
s illatukat a deres hajnalok.
De azért virágok ők!
Hervatagon is hősen
viselik az őszt,
s döbbenet
nélkül várják a telet.*

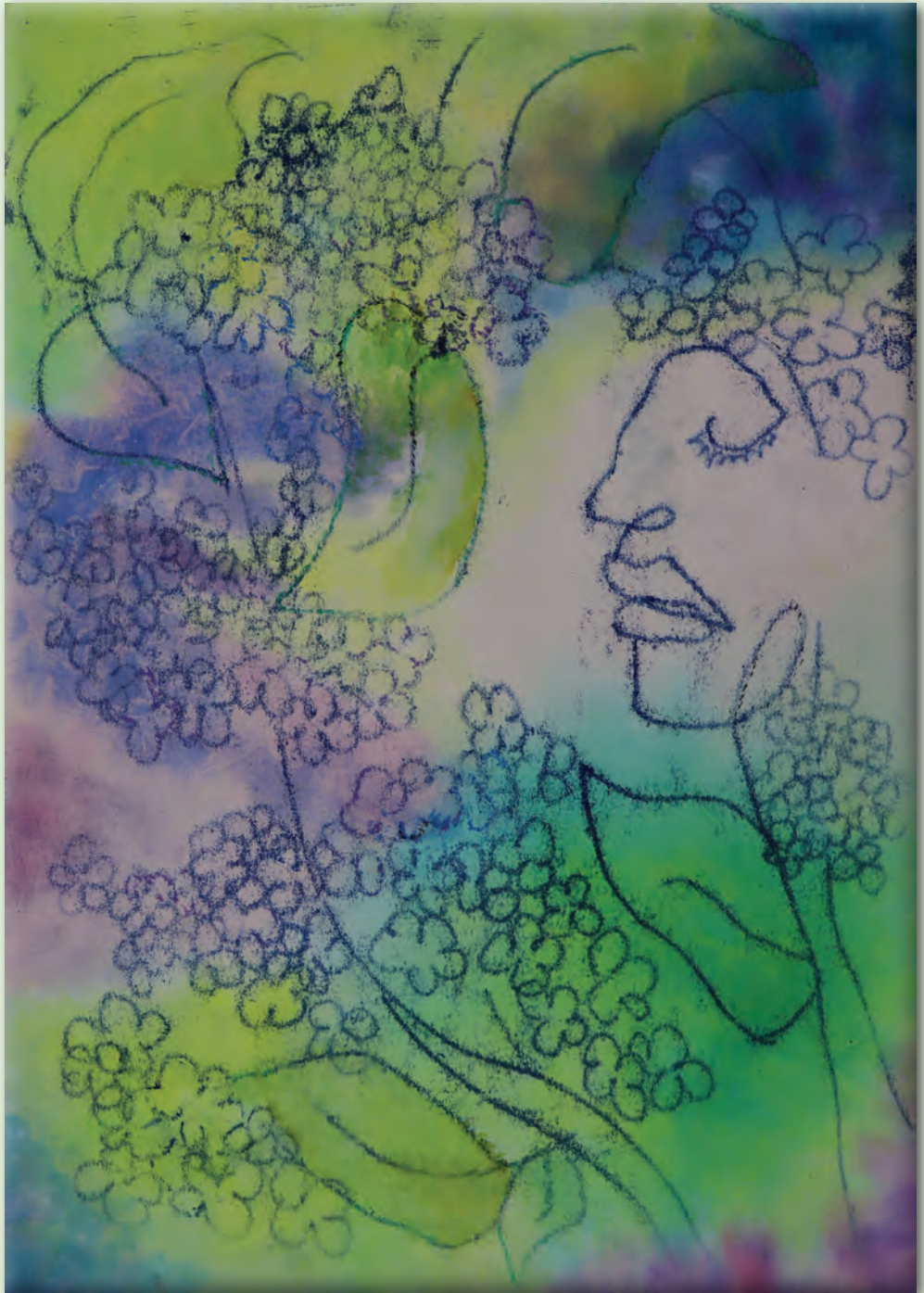
Az alkotó azt a pillanatot örökítette meg, amikor a virágokat beborítja a dér. A nap fénysugarai különböző színekben törnek meg a virágokon látható jégkristályokon, és beragyogják azokat. A nap a remény sugara: a tavasz reménye, amely által a tél után eljön az újjászületés ideje. Azzal, hogy az alkotó hideg színeket használ, az évszakra utal. Szintén ennek eszköze a sárga és a barna őszi árnyalatainak gazdag megjelenítése. A színek fakók, jól illeszkednek a vers képeihez, ezzel szimbolikussá emelve a szöveg mondanivalóját.

2. Behan Gréta Ajándék: Könyörgés tavasszal

*Ó, szép tavaszom, kedvem kibontó!
Annyi, de annyi bús napon át
Tebened bíztam, Tetőd várтам
keserű szívem szép igazát.
Bontsd ki a kedvem,
bontsd ki: lobogtasd!
Halovány arcom
fényedhez szoktasd.*

A mű melankolikus hangulatát a lila és az indigókék találkozása, valamint a női arc kifejezése érzékelteti. A szomorkodó pillanatot a zöld színfoltok oldják fel, amelyek a tavaszba vetett hitet jelképezik. A zöld ebben a kontextusban a kétségbeesésből való menekülést, a lélek megnyugvását, a megújulásba való hitet jelenti. Az indák-ból kiformalódó arc képe közvetlenül kapcsolódik a szöveghez, ezáltal válik a kép illusztratívává. A kép központi, virágformákba gyűrődött, összegubancolódott vonalát az arc kontúrjai oldják fel.

3. Gricák Ingrid: Erdő, erdő...

*Erdő, erdő, kerek erdő,
nem mozdul róla felhő,
a napot is ritkán látja,
mégis zöldell minden fája.*

A fák textúrájának megjelenítése élethű, mégsem csap át a tömegízlés igényeit kielégítő, édeskés, idilli kidolgozásba. A grafika misztikus jellegét a fák között megjelenő köd, valamint a fák textúrájának szubtilis kidolgozása erősíti. A vers szövege népdalokat idézően tömör és ellentétes értelmű jelképeket hordoz. Ehhez kapcsolódik az ábrázolás színtelensége és finom vonalassága: szinte a népi csonteszközök karcolatos díszítéseit idézi. A vers rejtett jelentése, a kisebbségi lét nyomasztó, mégis gazdag, értékeket hordozó világa ezáltal kap képi kifejezést.

4. Garzó Gréta: Léggömb

*Nagy, színes léggömb száll fölöttem.
Tócsákba toccsanok, virágokra, füvekre
taposva követem magasba tartott fejjel.
A léggömb mind fölnebb száll s mégis akkora,
hogy az eget se látom tőle, a kék eget.
Valami fegyvert vagy legalább egy parittyát
adatok, mert nem bírom már a virágok s a
füvek átkait, varként eszi bőröm a tócsák
rám fröccsent sara; szeretnék a lábam elé
nézni még egyszer, s ó, hogy szeretném látni
gyerekkorom gyönyörű kék egét, mielőtt még
elsötétedne teljesen, mielőtt még sújtó
villámaival rám dördülne az itéletidő.*

A Banksy¹⁹ alkotásai által ihletett illusztráción a szerző visszatérő motívuma, a lélekgyémánt a léggömb formájában jelenik meg. A gyermeket ábrázoló sziluett határai elmosódnak, amely inkább szellemre emlékeztet bennünket, mintsem élő személyre: kapaszkodni szeretne a szabadságot ígérő léggömbbe, amely által a lélek visszatalál arra a helyre, ahonnan származik. A kompozíció az alkotó egyik előző művéhez hasonlóan centrális²⁰, amely a központi figura törekénységét hangsúlyozza. A versben is megjelenő kettősség, a léggömbhöz kapcsolódó színek és a földhöz kapcsolódó sár képzete a léggömb- és az emberalak kettősségében is felfedezhető. Az elmosódó, elfolyó körvonalú gyermek rajza az eltűnő gyermekkor képzetét erősíti.

¹⁹ Ismert brit graffitiművész, akinek a személyazonossága jórészt ismeretlen, alkotásai közterületeken láthatók szerte a világon.

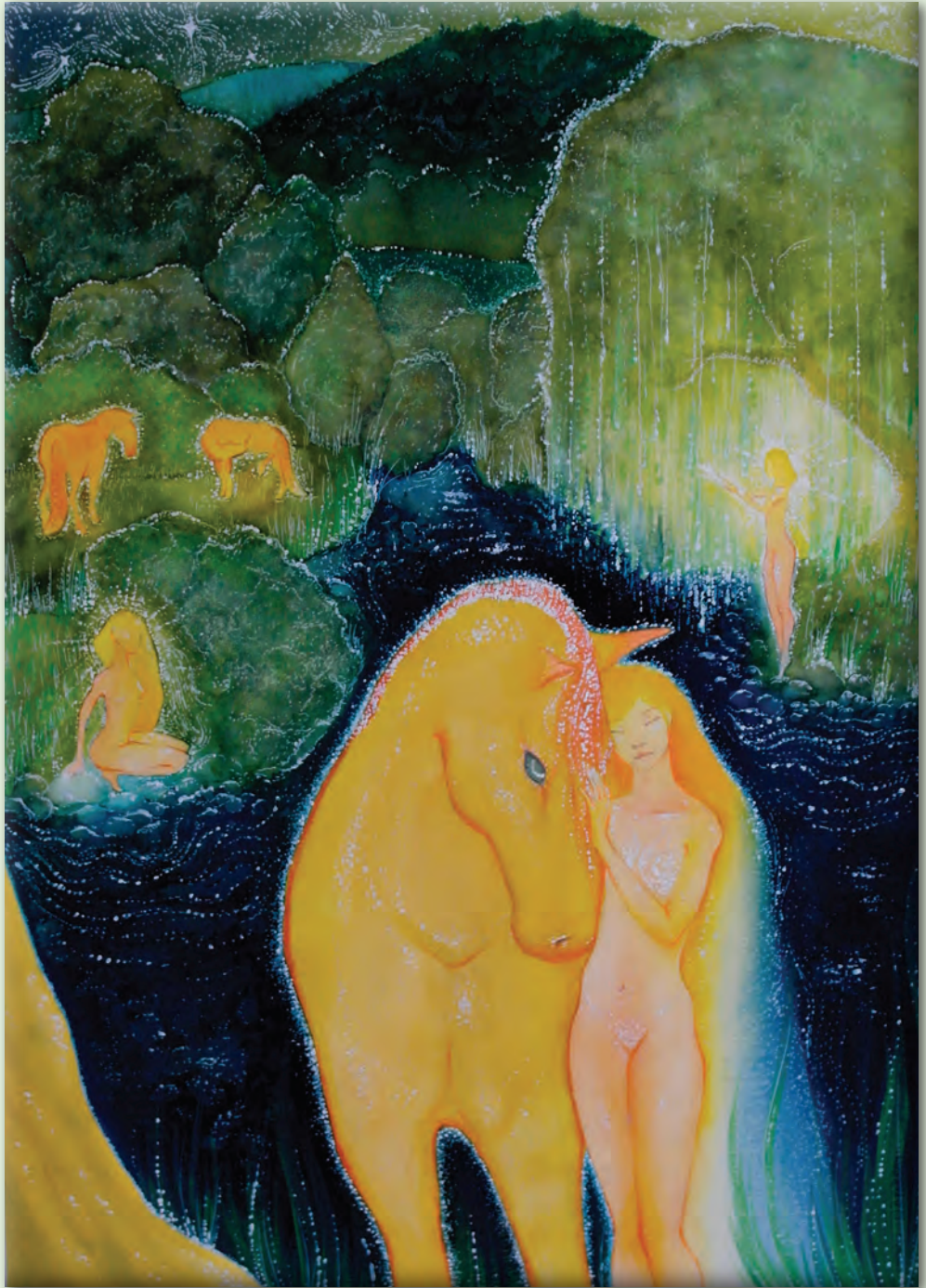
²⁰ Somodi Ildikó – Tóth Alisa: A versillusztrációs verseny pályamunkáiról, in Szinger Veronika – Tóth Etelka (szerk.): *Határok nélkül – Kányádi-metszetek*, Nagykorös, KRE Pedagógiai Kar, 2023, online kiadás, 23. és 24. kép. [Határok nélkül](#) (Letöltés: 2024. július 6.)

5. Nagy Boglárka: Nagyküküllő

*S a vén fűzfák lehajló
ágaiba fogózva
vízszagú nyári éjszakákon,
mikor csak a csillagok látják,
benne visongnak, lubickolnak
a kényes-testű szász leánykák.*

Az illusztrációban az alkotó a kompozíció egymásra épülő képeivel az éjszakai folyó látomását idézi fel. A kép színharmoníája a hideg és meleg színek kontrasztjára, finom fokozataira épül. Hangulata a folyó végtelen, versbe foglalt gazdagságát sugallja. Fátyolos szépségű színeivel sejteti a költő népekről mesélő, életképekbe sűrített látomását. Kiegyensúlyozott kompozíciója és színharmoníája a vers ihletete életszeretet és békeesség iránti vágy megjelenítése. A világító, meleg színekkel kiemelt állati és emberi testek felhívják a figyelmet az illusztrált szövegrész finom erotikumára. Az elmosódó, fénysugaras körvonalak a fantázia és a látomások szintjére emelik a képet.

6. Valló Katalin: Nyergestető

A finom rajzolatú grafika vonalvezetése, részleteinek egységben feltáruló képe mély érzelmi viszonyulást tükröz. A gazdag szabadkézi rajzban a vonalak puhasága és a formák kemény kompozíciós hangsúlya kapcsolódik harmonikus egységbe. A kép fő motívuma a lóé és a fenyőé. Mindkettő a székely szabadság és rendíthetetlen akarat szimbóluma:

*ott eresztik legmélyebbre
gyökerüket a vén törzsek,
nem mozdulnak a viharban,
inkább szálig kettétörnek.
Évszázados az az erdő,
áll azóta rendületlen...*

A sebhelyes fenyőtörzsek fölé emelkedő ló, a székely szabadságvágy szimbóluma, hangsúlyos kiemelésekkel jelenik meg a képen. A szépen megrajzolt, kemény tartású, de szomorkás tekintetű ló alakjával szervesen egybekapcsolt hegyek és fenyvesek az alkotó reflexiójaként jelennek meg a képen, többlettartalommal ruházva fel a vers ihlette gondolatokat. Az alkotó olyan jelentésrétegek felfedezésére törekszik, amelyek első olvasásra talán nem is tárulnának fel a befogadó előtt. Az illusztrátor a vers gondolatiságát az elvesztett szabadság e kifejező szimbólumában sűrítve jeleníti meg. A ló kiemelt alakja egybeolvad a hegyoldaléval, amelyen törhetetlenül sorakoznak a fák és a keresztfák a szabadságharcosok sírján.

7. Buczkó Georgina: Sárga kankalin

*Fekete pohárban
sárga kankalin. [...]*

*Gyűlnek, egyre gyűlnek
a halottaim. –*

*Nem fér a pohárba
már a kankalin.*

Az alkotó tömören érzékelteti a képen az elmúlás fájdalmát, amely a fekete cserepek drámaiságában hangsúlyos eleme a képnek. A sárgán virító virágok szépségével mégis a reménység válik a kép hangsúlyos elemévé, így az alkotás nem pusztán illusztrációja a versnek. Érdeemes megfigyelni a poharak és a virágok arányát: a hatalmas, súlyos edények és a világítóan sárga, törékeny kankalinok az elmúlás és az emlékezés szimbólumai. A virágok megtört szára és lehulló szirmai az eltűnő életre, maguk a virágok az emlékezés fontosságára utalnak.

8. Csuport Kata: Nyári zápor

*Virágon lepke,
tarka pillangó,
körüle zümmög,
donog a dongó.*

*Fű, virág, minden
áll mozdulatlan.
Izzad a lepke,
olyan meleg van.*

A kép alkotója a vers egyetlen részletét szemlélteti. A szövegben megfogalmazott, vihar előtti csend szépséges látomása a kép. Finom részletekkel, tiszta színekkel ábrázolja a jelenetet. Az illusztráció hagyományos értelmében szolgálja a vers hangulatának átélését. A részletgazdag megformálás finoman megáll a kifinomultság és az édeskés szépség határán. Az izzóan meleg napsütésre utal a nap elfolyó, világító sárgája. Szép kontrasztot biztosít a hideg színekkel megfestett ég, s az annak részeként megjelenő lepke, miközben a nap felől érkező dongó a nyári forróság képviselője. Az előtérben ábrázolt pillangó találó képi megformálása a szöveg sajátos „izzadó lepke” ötletének.

9. Kovács Fanni: Nyári zápor

*Aztán a felhő
ahogyan támadt,
fordít a tájnak
hirtelen hátat.*

*Kisüt a nap, és
a kis pillangó
szárítja szárnyát,
s donog a dongó.*

Az illusztráció alkotója a vers zárásának részletes ábrázolásával a vers teljes hangulatának megjelenítésére törekszik. Friss ecsetkezelése és finom, üde színhasználata megragadóan adja vissza az őszi vers hangulatát. A kép a zápor utáni pillanatot ragadja ki a versből. Nagy szerepe van rajta a hideg kékek és a meleg sárgák ellentétének, s annak, hogy a hideg színeket hordó pillangó és a meleg színeket hordó dongó az ellentétes színmezőbe helyeződik: ezáltal egyfajta örök körforgás, sőt, a jin-jang motívumává válva.

10. Gemzsi Erika: Még süt a nap...

*Még süt a nap, még sütöget,
csak reggelente van hideg,
csak estelente kéldegél
újra és újra föl a szél.
Csak az éjszakák, csak azok
hűvösek, mint a csillagok.*

A kép a „töredező” nyár szimbóluma. Még sütöget a nap, de a jeges hideg képi keretezése sejteti az elkövetkezőt. Az alkotás tiszta és dekoratív megfogalmazásában ott érezhető a múltó nyár szomorkás hangulata. Az alkotó e szimbólummal a vers elmúlást idéző hangulatát élesíti és emeli ki. A kép technikája a késő ókori mozaiktechnikát idézi, s ebben is kifejeződik a változás, az elmúlás gondolata. A nap középpontjában feltűnő hideg kék szemmotívum a kihülésre utalhat. Ugyanezt fejezi ki a nap meleg sárgája körül szűkülő hideg kör.

11. Simon Noémi: Két vén fáról

*Zöld Király és Zöld Királyné,
ha fúj a szél, lovagolnak,
megkergetik, megfuttatják
hol a napot, hol a holdat.*

*Zöld Király és Zöld Királyné,
ha szélsőnd van, álldogálnak,
nézegetik árnyékát a
két gyönyörű koronának.*

A mű a képi elemek, finom vonalak és erős színek körforgásában szépen jeleníti meg a vers elmúlást idéző hangulatát. Friss és tiszta komponálás jellemzi, színeivel elvonatkoztat a szövegtől, de hangulatával visszautal üzenetére. Izzó vörös fa áll a kompozíció zöld környezetében, a kép középpontjában, feszültséget teremtve, gondolatébresztő drámai hangulat kifejezőjeként. A férfi és női princípiumot a fák eltérő színezésével és körvonalazásával jelzi az illusztrátor. Az elmúló életre a napnyugta utal. Az egyik (talán a férfiasságot kifejező) fa koronájában a nap tüze, az élet, a kaland és a vágy lángnyelvei lobognak, a másik, a közelítő sötét felé forduló fa koronája azonban már a csillagos éggel olvad egybe. Kékes-lilás színei is az éjszakára utalnak.

12. Tóth-Urbán Erika: Két nyárfa közt, a dombtetőn...

Az illusztráció készítője a színek melegével ütközteti a sötét foltok kontrasztját. Melegség és elválás ellentétezése, az őszi vers hangulatának megragadása ez színben és formában. Az alkotó nem kívánja a vers teljességét megjeleníteni, inkább egy fontos mozzanatát emeli ki a képi anyagnak:

*Két nyárfa közt, a dombtetőn,
most búcsúzik a nap. [...]
Ragyoghat még a nap,
bennem már holtomig ez a
nyárölő alkonyat.*

E szándékot fejezi ki a lenyugvó nap centrális szerepbe szerkesztése és az, ahogyan a képszélek mintegy „levágva” hangsúlyozzák a kiemelt motívum jelentőségét. A két elfelezett nyárfa ezáltal mintegy keretévé válik a lenyugvó nap képének.

13. Városi Abigél: Valaki jár a fák hegyén

A kép bal oldalát kitöltő magányos őszi fa a távolban fénylő drámai feszültségű, hangsúlyos holddal tömören fejezi ki a vers hangulatát. Az előtérben lévő drámai vetett árnyék a zuhanó alakkal, a sötét és világos foltok egymásra felelésében szépen fejezi ki a versben kibontakozó szomorkás mélységet.

*valaki jár a fák hegyén
ki gyűjti s oltja csillagod [...]*

*valaki jár a fák hegyén
vajon amikor zuhanok
meggyűjt-e akkor még az én
tüzemnél egy új csillagot*

Az illusztráció erőssége, szépsége az ecsetkezelés frissességében és a komponálás drámai, dinamikus egyensúlyában figyelhető meg. A vers hangulatát pompásan foglalja össze a sötétben zuhanó, fátyolszerű, leheletnyi alak és a nagy fehér hold egymásra felelése, drámai feszültsége.

14. Kovásznai Zsófia: Valaki jár a fák hegyén

A *Valaki jár a fák hegyén* e második illusztrációja tömör látomássá sűríti a versben kifejlő gondolatokat. Az alkotó a versegész egy rendkívül fontosnak érzett mozzanatát ragadja meg tömör, sötét képi kifejezésben. Kifinomult ábrázolásmód és mély gondolatiság jellemzi. Centrális kompozíciója és a kékek minőségi fokozatai a lényegkiemelés találó megoldásai. Elismerendő technikai frissességgel ábrázolja a végtelen, mindent magába ölelő teret. Szimbólumaiban egyszerre jelenik meg magasság és mélység, félelem és reménység. Képe – talán tudatosan – Hieronymus Bosch *Mennybemenetel (Vlucht naar de hemel)* című művének szín- és kompozíciós technikáit idézi, ezáltal még inkább a belső lélekutazás kifejezőjévé válik.

15. Joó-Kovács Bettina: Nyírbockor

*Hajtogatja, gyűri-tűri,
de nem akar sikerülni.
Odaszökken a kis mókusz:
nem úgy kell azt, hókusz-pókusz!*

*Erre egy lyuk, kettő arra,
venyigével összevarrja.
S máris pompás nyírfakéreg
bockora van a medvének.*

A mű a játékos, vidám vers könnyed hangulatú képi megfelelője. Alkotója nem törekszik a szöveg szorosan vett illusztrációját adni, képe ehelyett a vers ihlette látomás, amelyben egyszerre érvényesül a tömörítés és a részletes vizuális megjelenítés, amely színei tisztaságával és remek kompozíciós egyensúlyával idézi meg az örömteli vers hangulatát. A hideg őszi színek, a medvetalp és a nyírfasor törékeny, finom kontúrjai az illusztrációt már-már professzionális szintre emelik.

MKB.

16. Sallai-Éder Katalin: Májusi kétségbeesés

Sír a sár.

*Állok az ablaknál,
szemem könnybe lábad...*

A vers az erdélyi magyar kisebbségi lét egyik legmegrázóbb és legdrámaibb kifejeződése: magában hordozza keletkezési idejének, az 1956 utáni megtorlásnak és rémuralomnak minden szenvedését, szorongását. Az illusztráció készítője a kompozíció erőteljes erővonaláival és vibráló színeivel tömören fejezi ki a vers drámai hangulatát. Képe finom, puha foltjainak lüktetése, vibráló szíkontrasztjai a vers kétségbeesett hangulatának vizuális kifejezési formái. A mű hangsúlyos eleme a mindenén átívelő szögesdrót és a fekete madár, amely megragadóan fejezi ki a költői kilátástalanságot, utalva a vers nyitására („Mintha szögesdrótot hullatnának / a láger-álmú sötét felhők...”). A kép szokatlan technikával készült, hiszen a nemezelés inkább a tárgy-kultúrában alkalmazott technika. Kifejezőmódját mégis spontán könnyedség és egyszerűség jellemzi. A szöveg belső mondanivalóját híven tolmácsoló illusztrációt az erős jelképiség, a virágok színes foltjai előtt végighúzódozó, a nézőt azoktól kérlelhetetlenül elszigetelő fekete szögesdrót brutális látványa emeli az autonóm műalkotás szintjére.

Az illusztrációk alkotói

Alkotó neve	Intézménye	Felkészítő tanára	Fokozat	Kép
Behan Gréta Ajándék	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra	arany	2.
Buczko Georgina	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina	ezüst	7.
Csuport Kata	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina	ezüst	8.
Garzó Gréta	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa	arany	4.
Gemzsi Erika	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Livia	ezüst	10.
Gricák Ingrid	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultú- ra Intézet	Tarnóczi József	arany	3.
Iselstóger Gábor	Eszterházy Károly Egyetem Jászberé- nyi Campus	Palkó Tibor	arany	1.
Joó-Kovács Bettina	Eszterházy Károly Egyetem Jászberé- nyi Campus	Magyar Ágnes	arany	15.
Kovács Fanni	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészeti- és Társadalomtudományi Kar Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina	ezüst	9.
Kovácsnai Zsófia	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta	arany	14.
Nagy Boglárka	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	–	arany	5.
Sallai-Éder Katalin	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta	arany	16.
Simon Noémi	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra	ezüst	11.
Tóth-Urbán Erika	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultú- ra Intézet	Tarnóczi József	ezüst	12.
Valló Katalin	Eszterházy Károly Egyetem Jászberé- nyi Campus	Magyar Ágnes	arany	6.
Városi Abigél	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita	ezüst	13.

Irodalomjegyzék

- Ferenczi Roland: Védett fák és védett férfiak. Totemisztikus fák kultusza az ótamil *szangam*-irodalomban, *Ókor*, 2020/1, 33–41.
- Guzsik Tamás: Szégyenfából megdicsőült jel (Gondolatok a kereszt-szimbolikáról), *Építészettörténet*, 1999/4. [Építészettörténet](#)
- Hevesi Tímea Mária: Találkozás a szimbólumokkal – segítő jelenlétük a mindennapokban, *Közösségi Kapcsolódások*, 2023/különszám, 82–86. [Találkozás](#)
- Hoppál Mihály – Jankovics Marcell – Nagy András – Szemadám György: *Jelképtár*, Budapest, Helikon Kiadó, 1990.
- Hortoványi Judit: Szimbólumok rajzai, rajzok szimbólumai – Szimbólumrajzok pedagógiai használatának lehetőségei kamaszkorban, *Gyermeknevelés*, 2017/1, 155–170. [Szimbólumok](#)
- Jankovics Marcell: *A fa mitológiája*, Budapest, Csokonai, 1991.
- Kányádi Sándor *Digitalizált művei*, Digitális Irodalmi Akadémia, Petőfi Irodalmi Múzeum. [Kányádi](#)
- Kányádi Sándor: *Valaki jár a fák hegyén. Kányádi Sándor egyberostált versei*, MEK. [Kányádi](#)
- Kibédi Varga Áron: A szó-és-kép viszonyok leírásának ismérvei, in Bacsó Béla (szerk.): *Kép, fenomén, valóság*, Budapest, Kijárat Kiadó, 1997, 300–320.
- Ködöböcz Gábor: A változat- és motívumösszegzés alakzatai Kányádi Sándor költészetében, *Kortárs*, 2002/7, 93–100.
- Molnár Mária Magdolna: A rajzvizsgálat mint pszichodiagnosztikai eszköz a kisiskolások halálképeinek feltérképezésében, *Kharón Thanatológiai Szemle*, 2007/3-4, 59–86.
- Rabb Péter: A kereszt mint életfa, *Építés – Építészettudomány*, 29. kötet, 2001/3-4, 315–330.
- Sík Sándor (ford.): *Himnuszok könyve. A keresztény himuszoköltészet remekei latinul és magyarul*, Budapest, Szent István Társulat, 1943.
- Somodi Ildikó – Tóth Alisa: A versillusztrációs verseny pályamunkáiról, in Szinger Veronika – Tóth Etelka (szerk.): *Határok nélkül – Kányádi-metszetek*, Nagyköros, Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar, 2023, online kiadás, 50–129. [Határok nélkül](#)
- Varga Emőke: *Az illusztráció a teóriában, a kritikában, az oktatásban*, Budapest, L'Harmattan, 2012.
- Vásárhelyi Géza: Megszámlálhatatlan tele korsó, *Korunk*, 1973/9, 1466–1469.

BESZÁMOLÓK A VERSENYEKRŐL (2021–2024)

A versenyt a kulturális értékeink iránti tisztelet, a kortárs magyar költészet egyik legnagyobb alakjaként számontartott Kányádi Sándor eszmei hagyatéka megőrzésének jegyében a hagyományápolás szándékával alapította 2020-ban a Pedagógiai Kar (korábban Tanítóképző Főiskolai Kar) a Kányádi család támogatásával.

A versmondó és versillusztrációs versenyen a magyarországi és a Kárpát-medencei felsőoktatási intézmények hallgatói vehettek részt. A versmondó versenyen külön kategóriában indulhattak azon felsőoktatási intézmények nem magyar anyanyelvű hallgatói, akik a magyar nyelvet idegen nyelvként tanulják.

Az I. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny (2021)

2021-ben első alkalommal rendezte meg a Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyt a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kara a magyarországi és a Kárpát-medencei felsőoktatási intézmények hallgatói számára.

A versmondó verseny résztvevői kötelező versként Kányádi Sándor *Volna még* vagy az *Örmény sírkövek* című versei közül szavalták el az egyiket, valamint szabadon választott versként egy 20. vagy 21. századi magyar költő versét adták elő.

A versillusztrációs verseny résztvevői egy szabadon választott Kányádi-verset illusztrálhattak, melyet az előre meghatározott paramétereknek megfelelően, a megadott határidőig kellett eljuttatniuk a zsűri számára.

A verseny védnöke Havas Judit Radnóti- és Pilinszky-díjas, a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztjével kitüntetett előadóművész. A versenyt dr. habil. Czine Ágnes rektori feladatokkal megbízott rektorhelyettes asszony nyitotta meg.

A versenyre 25 magyarországi és határon túli egyetemről, egyetemi karról jelentkeztek versmondók, és küldtek be pályamunkákat az illusztrátorok. A jelentkezők száma meghaladta a 70 főt, köztük tizenötön határon túli fiatalok.

A koronavírus-járvány miatt online térben rendezett eseményen az előadóművészet és az alkotóművészet maradandó élményt nyújtó találkozásának lehettek tanúi a résztvevők. A személyes jelenlét hiányában is csodálatos harmónia alakult ki a versmondó fiatalok között, az illusztrátorok alkotásaiból rendezett virtuális kiállítás pedig képekben varázsolta elő a Kányádi-versek hangulatát.

A zsűri 19 bronz, 25 ezüst és 23 arany fokozattal jutalmazta a versmondók és az illusztrátorok teljesítményét.

A rendezvényről készült kisfilm itt tekinthető meg: [YouTube](#)

A II. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny (2022)

A versek lelket ápoló erejére a mindennapokban is szükség van

2022. május 28-án zajlott a II. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny, amelyre közel hatvan magyarországi és nem magyarországi (határon túli és más külföldi) egyetemről, egyetemi karról jelentkeztek versmondók, és küldtek pályamunkákat az illusztrátorok.

A programot Balla Péter rektorhelyettes úr nyitotta meg. Köszöntésében hangsúlyozta a verseny küldetésének fontosságát, és reményét fejezte ki, hogy a Pedagógiai Kar ezzel a rendezvénnyel is egy jövőbe mutató hagyomány alapjait teremtette meg.

A versillusztrációs pályázatra 42 alkotótól 44 pályamű érkezett, amelyeknek mindegyike megtekinthető volt a Pedagógiai Kar budapesti képzési helyén rendezett kiállításon 2022 szeptemberéig. Az öt főből álló zsűri – tagjai: Somodi Ildikó textilművész, Józsa Judit művészettörténész, kerámiaszobrász, Havas Judit előadóművész, irodalomtörténész, Lázárné Balog Edit textilművész, Galuska László Pál irodalomtörténész, bábdramáíró – az alkotásokat arany, ezüst, illetve bronz fokozattal minősítette. 11 arany, 14 ezüst és 17 bronz fokozatú minősítés került kiosztásra.

A díjátadó után a vendégek a KRE Pedagógiai Kar óvodapedagógus hallgatóinak bábelőadásait tekinthették meg. A felkészítő oktatók Vass-Eysen Ábel és Lázárné Balog Edit voltak.

A versmondók Pap Ferenc dékán úr köszöntése után a kötelező – *Előhang* vagy a *Valaki jár a fák hegyén* című – Kányádi Sándor-verseket mondták el, majd a szabadon választott versek, a 20–21. századi magyar líra világából hozott költemények következtek. A 2022. évi verseny újdonsága, hogy a magyart idegen nyelvként tanuló külföldi hallgatók is jelentkezhettek a megmérettetésre. Ők – Franciaországból, Indiából és Kínából – egy előre elkészített videófelvételen keresztül kapcsolódtak be a versenybe. A jelentős számú közönség mindvégig érdeklődve és fokozott figyelemmel kísérte a versmondókat, akik mély átéléssel, szenvedéllyel tolmácsolták a választott és a kötelező szöveget.

A zsűri – amelynek tagjai voltak Havas Judit, Bölskei Andrea, a KRE BTK dékánhelyettese, Lázár Csaba színművész, Sumonyi Zoltán költő, Keszi István, a Magyar Nyelvőr Alapítvány alapítói képviselője – összességében 7 bronz, 13 ezüst és 14 arany fokozattal jutalmazta a versmondók teljesítményét. Az értékelés során elhangzott, hogy magas színvonalú, lélekemelő rendezvényen vehettek részt a jelenlévők, illetve azok, akik online formában követték az eseményt. Ezen a napon minden résztvevő megtapasztalhatta azt, hogy Kányádi Sándor költészete, emlékezete tovább gazdagítja a következő nemzedék esztétikai, irodalmi öntudatát és versértését.

A III. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny (2023)

Könyomat

Mi sem szimbolizálhatná jobban a nemzeti összetartozás napjával összefonódott Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenynek a célját, mint a költő *Könyomat* című verse, amely hitvallás az értékek elpusztíthatatlansága, örökérvényűsége mellett: „a kövek beépíthetők / a kövek összszúzhatók / porrá örölhetők / de attól még a kő kő marad”.

A Pedagógiai Kar 2023. június 3-án harmadik alkalommal rendezte meg a versenyt, amelynek megvalósulása szép példája a művészetek szinergiájának. Az egyre nagyobb népszerűségnek örvendő rendezvényre a helyi válogatók után közel száz nevezés érkezett magyarországi, határon túli és más külföldi egyeteméről, egyetemi karokról.

A megnyitó ünnepség a verseny fővédnökének, Havas Judit Artisjus-díjas előadóművésznek a szavaival vette kezdetét, aki hangsúlyozta, hogy Kányádi Sándor számára a szellemi egység különösen fontos volt, és ezt a szellemiséget a jelenlegi rendezvény méltóképpen közvetíti. A Károli Gáspár Református Egyetem képviselőjében – Trócsányi László rektor úr köszöntését is tolmácsolva – Balla Péter hitéleti rektorhelyettes üdvözölte a résztvevőket, és kívánt áldást a közösségre. A megnyitó keretében szót kapott Keszi István, a magyar nyelv ápolását szolgáló rendezvényeket támogató Magyar Nyelvőr Alapítvány alapítói képviselője. A szervezők nevében pedig Tóth Etelka dékánhelyettes köszöntötte a Kányádi családot, a versenyzőket és felkészítő tanáraikat. A megnyitó ünnepélyességét Stadler Csilla negyedéves tanító szakos hallgató zongorajátéka emelte.

A program keretében szakmai előadások hangzottak el. Pécsi Györgyi József Attila-díjas irodalomtörténész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja Kányádi Sándor személyiségével, verseinek mélyebb rétegeivel ismertette meg a hallgatóságot. Köncse Kriszta főiskolai tanár *Kórusművek Kányádi Sándor verseire* című előadásában zenei megközelítésben rajzolta meg Kányádi portréját. A 2023-ban Kányádi Sándor verseire meghirdetett versillusztrációs verseny témája a madár volt. Ehhez kapcsolódott tágabb kitekintésben Somodi Ildikó *Madárszimbolika a művészetekben* című előadása.

A versillusztrációs versenyre 46 alkotótól érkezett pályamunka. Az alkotásokat öt főből álló zsűri értékelt, amelynek tagjai: Józsa Judit művészettörténész, kerámiaszobrász, Havas Judit a verseny fővédnöke, Somodi Ildikó textilművész, főiskolai tanár, a verseny szakmai szervezője, Tóth Alisa illusztrátor, egyetemi adjunktus, Górnagy Gyula művésztanár. A pályaműveket a zsűri arany, ezüst és bronz fokozattal minősítette: 15 arany, 13 ezüst és 19 bronz fokozatú minősítéssel díjazta az alkotásokat.

A versmondó verseny 41 magyarországi, határon túli és más külföldi egyetemet képviselő versenyző részvételével zajlott. A hagyományoknak megfelelően

a versenyzők először a kötelező Kányádi Sándor-verseket – a *Könyomat* vagy az *Epilógus egy balladához* című verseket – mondták el, majd a szabadon választott versek, a 20–21. századi magyar líra világából hozott művek következtek. A magyart idegen nyelvként tanuló külföldi hallgatók egyéb kategóriában versenyeztek. Külön öröm volt, hogy több határon túli versenyző személyes részvételével is megtisztelte a rendezvényt.

A versmondókat öt főből álló zsűri minősítette. Tagjai: Havas Judit Artisjus-díjas előadóművész, irodalomtörténész, a verseny fővédnöke; Bölcskei Andrea a KRE BTK dékánhelyettese, habilitált egyetemi docens; Keszi István a Magyar Nyelvőr Alapítvány alapítói képviselője; Pécsi Györgyi az MMA rendes tagja, József Attila-díjas irodalomtörténész, Rubold Ödön a Nemzeti Színház művésze, Jászai Mari-díjas színművész. A zsűri 13 arany, 14 ezüst és 14 bronz fokozattal jutalmazta a versmondókat.

A rendezvény jelentőségét Pap Ferenc, a Pedagógiai Kar dékánja foglalta össze. Kányádi Sándor *Könyomat* című versét idézve – „a templomok lerombolhatók / a temetők fölszánthatók / de mi történjék a kövekkel” – kiemelte, hogy megtiszteltetés, felelősség és küldetés a Kar számára, hogy az anyanyelv megtartó erejét hittel valló Kányádi Sándort útmutatónká választhattuk, és közösen ünnepelhetjük.

A IV. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny (2024)

Képek – versek álmodása

„Mi kell még – kérdik –, nem elég? Örülök persze – szólanék, / de csak a fejem ingatom. / Állok némán – és álmodom” – így rajzolja elénk *Álmodó* című versében Kányádi Sándor az embert, aki nem elégszik meg az anyagi javakkal, a pusztá boldogulással, hanem mindig keres valami mást, többet, fényesebbet, és mindig, és újra álmodik.

A Pedagógiai Kar 2024. június 1-én negyedik alkalommal rendezte meg nemzetközi Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyét, amely egyszerre fejezte ki az alkotóművészetek sokszínűségét, komplexitását és az összművészeti látásmód fontosságát. A megmérettetésen részt vevő hallgatók versmondásukkal, illusztrációikkal olyan művészi világba hívtak, ahol csakis az örök emberi értékek, a kreativitás, az esztétikum, a Kányádi-féle álmodás számít.

A versmondó versenyen 27 hallgató indult, akik nemcsak magyarországi, hanem határon túli és külföldi egyetemeket is képviseltek, összesen 17 különböző intézményt. A nem magyarországi intézményekből versenyző hallgatók videófelvétellel is részt vehettek a versengésen, de megtisztelő volt számunkra, hogy volt olyan határon túli versenyző, aki személyesen jelent meg a döntőn. A magyart idegen nyelvként tanuló külföldi hallgatók külön kategóriában versenyeztek.

A versenyzők először a két kötelezően megjelölt Kányádi-mű, a *Nagykükküllő* és az *Álmodó* című versek egyikét mondták el. Ezután következtek a szabadon választott

művek, a 20–21. századi magyar költők versei. A szerzők között szerepeltek nagy klasszikusok – Ady Endre, Csoóri Sándor, József Attila, Juhász Gyula, Karinthy Frigyes, Nagy László, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János, Radnóti Miklós, Reményik Sándor, Szabó Lőrinc –, de a kortárs költészet is képviseltette magát Rakovszky Zsuzsa, Simon Márton, Takács Zsuzsa, Závada Péter egy-egy alkotásával.

A versmondókat hat főből álló zsűri minősítette. Tagjai voltak: Havas Judit Artisjus-díjas előadóművész, irodalomtörténész; Bölscei Andrea a KRE BTK dékánhelyettese, habilitált egyetemi docens; Pécsi Györgyi az MMA rendes tagja, József Attila-díjas irodalomtörténész; Bordi András szerkesztő, műsorvezető, a Kossuth Rádió főbemondója; Keszi István a Magyar Nyelvőr Alapítvány alapítói képviselője; Széplaky Géza színész, előadóművész, az esztergomi Babits Mihály Színház alapító színművésze. A zsűri 10 arany, 9 ezüst és 8 bronz fokozattal jutalmazta a versmondókat.

A versillusztrációs verseny témája a fák és virágok megjelenése Kányádi költészetében volt. A zsűri 48 pályamunkát minősített, amelyek 10 magyarországi és határon túli felsőoktatási intézményből érkeztek. Az alkotásokat öt főből álló zsűri értékelt, amelynek tagjai voltak: Józsa Judit művészettörténész, kerámiaszobrász; Havas Judit a verseny fővédnöke; Somodi Ildikó textilművész, főiskolai tanár; Tóth Alisa grafikusművész, médiadesigner, egyetemi adjunktus; Górnagy Gyula művésztanár. A pályaműveket 13 arany, 15 ezüst és 20 bronz fokozatú minősítéssel díjazták.

A 2024-es évben Havas Judit kezdeményezésére a legjobb versmondó és a legjobb illusztrátor a zsűri döntésének megfelelően kiemelt díjban részesült. A díjjal járó Kányádi-plakettet Somodi Ildikó tanárnő tervezte és készítette. A díjat a versmondók közül Tébi Anna Emese (Debreceni Református Hittudományi Egyetem), a versillusztrátorok közül Sallai-Éder Katalin (Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet) nyerte el.

A rendezvény keretében szakmai előadások is elhangzottak. Havas Judit élvezetes és hasznos előadást tartott a sikeres versmondás gyakorlati fortélyairól *A vers az, amit mondani kell* címmel. Számos báb- és mesejáték alkotójaként Galuska László Pál *A szitakötő tánca – Kányádi Sándor és a báb* című előadásban a művészetek közötti kapcsolatokról osztotta meg gondolatait. A Lázár Enikő tanárnő vezetésével kidolgozott és a Pedagógiai Kar hallgatói által bemutatott *Zene – Színek – Játék Kányádi Sándor verseiben* című összeállítás középpontjában pedig az állt, hogyan kapcsolható a mozdulat, a tánc, a dallam, a látvány és a játék Kányádi költeményeihez.

Az együtt töltött versenynap azt is igazolta, hogy a nemzeti összetartozás napjának közelségében a művészet és a magyar nyelv határokon átnyúlva kapcsol össze bennünket, magyarokat, magyar nyelvet beszélőket, egyetemistákat, versszeretőket, szavalókat, illusztrátorokat Kányádi életművének égisze alatt.

A VERSENY EREDMÉNYEI

Az I. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny eredményei (2021)

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Alföldi Anna	bronz és különdíj	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Huszár-Samu Nóra
Deák Alexandra	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem Gazdaság és Társadalomtudományi Kar	Bordás Andrea
Egresi Andrea Melinda	bronz	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar	Lakatos-Fleisz Katalin
Létai Eszter	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem Bölcsészettudományi és Művészeti Kar	Albu-Balogh Andrea
Nagy Katalin	bronz	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Katona Krisztina
Szabó Zsolt	bronz	KRE Bölcsészettudományi Kar	Heltainé Nagy Erzsébet
Tóth András	bronz	Szabadkai Műszaki Szakfőiskola	Horváth Emma
Bajusz Anna	ezüst és különdíj	ELTE Tanító- és Óvóképző Kar	Tóth Miklós Zsombor
Bagosi Szindy	ezüst	KRE TFK székhelyen kívüli marosvásárhelyi képzési helye	Gál József
Bocskai Alexandra	ezüst	DE Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar	Bujdosóné Papp Andrea
Kardos Laura	ezüst	ELTE BDPK, Magyar Irodalomtudományi Tanszék	Fűzfa Balázs
Kovács Péter	ezüst	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	Zsemlyei Borbála
Lhoczki-Lénárd Valentina	ezüst	ELTE Pedagógiai és Pszichológiai Kar	Havas Judit
Lukóczy Alexandra Amina	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanítóképző Intézet	Tóthné Szűcs Éva
Nagy Zsuzsanna	ezüst	DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézet	Vitéz Ferenc
Németh Virág	ezüst	KRE Bölcsészettudományi Kar	N. Császi Ildikó
Nyemcsok Dorottya	ezüst	KRE Tanítóképző Főiskolai Kar	Havas Judit
Vancsura Zselyke Hanna	ezüst	Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	Kloiber Alexandra

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Hadi Luca Mária	arany	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Harkai István	arany és különdíj	SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Magonyné Varga Emőke
Hervai d' Elhoungne Borbála	arany	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Illésfalvi Hajna Ilona	arany	KRE Bölcsészettudományi Kar	Bethlenfalvy Ádám
Jákob Ágnes	arany	KRE Tanítóképző Főiskolai Kar	–
Kelemen Petra	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	B. Kis Attila
Moroz Hannelore	arany	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar	Lakatos-Fleisz Katalin
Németh Gyöngyi	arany	KRE Tanítóképző Főiskolai Kar	Havas Judit
Sebestyén Áron	arany	Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	Molnár Csilla

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Bozsánovics Maja	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Fejes Edina	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Fülöp Csengelle	bronz	KRE TFK székhelyen kívüli marosvásárhelyi képzési helye	Gál József
Jánosi Dóra	bronz	ELTE Tanító- és Óvóképző Kar	Tóth Miklós Zsombor
Komáromi Nikolett	bronz	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Kovács Enikő Lili	bronz	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Kovács Georgina	bronz	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Zielinski Tibor
Krisán Anna	bronz	KRE Tanítóképző Főiskolai Kar	Tóth Alisa
Ladányi Lilla	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar	Balla Gergely
Rác Kinga	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar	Balla Gergely
Somogyi Bianka	bronz	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanítóképző Intézet	Tóthné Szűcs Éva
Tábori Flóra	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Bittner Melinda Flóra	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Csapó Zsófia	ezüst	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Fige Zsuzsa	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Lacza Laura	ezüst	Selye János Egyetem Tanárképző kar	Nagy Csilla
Megyesi Edvin	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Zielinski Tibor
Pántya Csilla	ezüst	Partiumi Keresztény Egyetem Gazdaság és Társadalomtudományi Kar	Bordás Andrea
Rácz Ildikó	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Sándor Fruzsina	ezüst	Babeş–Bolyai Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	Balázs Imre József
Szabó Dóra	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Szakács Noémi Renáta	ezüst és a zsűri különdíja	KRE TFK székhelyen kívüli marosvásárhelyi képzési helye	Gál József
Téglás Hanna	ezüst és a zsűri különdíja	KRE TFK székhelyen kívüli marosvásárhelyi képzési helye	Gál József
Thot Martina	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar	Balla Gergely
Ardai Dániel	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Csonka Viktor	arany	SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Faldum Lilla	arany	SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Füri Ramóna	arany	Selye János Egyetem Tanárképző Kar	Nagy Csilla
György Emma	arany	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar	Balla Gergely
Hervai d'Elhounge Borbála	arany	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Jacsó Anna	arany	SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Kerekes Renate	arany	KRE TFK székhelyen kívüli marosvásárhelyi képzési helye	Gál József
Loj Bianka	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Lukács Virág	arany	Selye János Egyetem Tanárképző kar	Nagy Csilla

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Négyesi Nóra	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Zielinski Tibor
Remzső Roberta	arany	SZTE Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Sípos Aliz Menta	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Váradi Vivien	arany	Selye János Egyetem Tanárképző kar	Nagy Csilla
Varga Enikő Rózsa	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
W. Nagy Kikinda	arany	KRE Tanítóképző Főiskolai Kar	Somodi Ildikó

A II. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny eredményei (2022)

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Brasch Renáta	bronz	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar	Csányi Csilla
Létai Alexandra	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Molnárné Elekes Györgyi	bronz	Pápai Református Teológiai Akadémia	Mayerné Pátkai Tünde
Ramesh Chander Malhotra	bronz	HICC, Hungarian Embassy, New Delhi	Köves Margit
Sandeep Singh	bronz	EIMES and GRS Delhi University	
Szécsényi Vivien	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Tóth Sándor Attila
Turányi Szilárd	bronz	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Vitéz Ferenc
Aruna K Choudhary	ezüst	Liszt Institute-Hungarian Cultural Centre Delhi	Köves Margit
Blaskó Krisztián Gábor	ezüst	Széchenyi István Egyetem GIVK	Csányi Csilla
Dede Zóra Rebeka	ezüst	Pannon Egyetem MFTK	Felföldi Gábor
Hadi Luca Mária	ezüst	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Inderpreet Kaur	ezüst	KKM Magyar Diplomáciai Akadémia Kft.	
Indu Kant Angiras	ezüst	Deptt of Finn & Ugrian Studies Delhi University	Köves Margit
Joóné Lindenmayer Gabriella Bernadett	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Fehér Éva Edina
Koleszár Csenge	ezüst	Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	Molnár Csilla
Létai Eszter	ezüst	Partiumi Keresztény Egyetem BMK	Albu-Balogh Andrea
Rangits Bernadett	ezüst	ELTE BTK	Havas Judit
Selmeci Réka	ezüst	ELTE TÓK	Tóth Zsombor
Szatmári Mirtill	ezüst	Pannon Egyetem MFTK	Felföldi Gábor
Szilágyi Zita	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Bíró-Balogh Tamás

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Barta Gábor	arany	Károli Gáspár Református Egyetem BTK	Sólyom Réka
Csobády Csilla	arany	KFE Közép-európai Tanulmányok Kara	N. Tóth Anikó
Csordás Anikó	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Havas Judit
Didier Rambaud	arany	Inalco Paris	Lőrinszky Ildikó
Jatin Kaushik	arany	Department of Slavonic and Finno-Ugrian Studies	Köves Margit
Joó Enikő	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Havas Judit
Lehoczki-Lénárd Valentina	arany	Kodolányi János Egyetem	Havas Judit
Müller Hugó	arany	Université de Strasbourg, Faculté des langues	Szita Szilvia
Rába Noémi	arany	ELTE BTK	Havas Judit
Reha Nikolett	arany	Nyíregyházi Egyetem	Tóthné Szűcs Éva
Szell Veronika	arany	Károli Gáspár Református Egyetem BTK	Sólyom Réka
Tornay Nóra Klára	arany	Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	Molnár Csilla
Vizsy Lilla	arany	ELTE BTK	Havas Judit
Wang Bence	arany	Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetem	Gárdián Nikolett
Barta Gábor	arany	Károli Gáspár Református Egyetem BTK	Sólyom Réka

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Bajusz Beáta	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Barabás Dóra	bronz	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tóth Livia
Borbély Panna Sára	bronz	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Havasi Tamás
Gofa Petra Erzsébet	bronz	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tóth Livia
Jorsits-Tóth Alexandra	bronz	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar	Borbély Károly
Kléh Zsófia	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Künsztlér László	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Máté Enikő Mária	bronz	MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Méhes A. Margareta	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	Balla Gergely
Molnár Károly Gábor	bronz	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Nyilas Klementina-Edit	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Ruppert Blanka	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Szabados Dóra	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Szabó Szilvia Krisztina	bronz	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Erdődy József Attila
Szekérné Jóna Klaudia	bronz	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar	Borbély Károly
Thot Martina	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	Balla Gergely
Török Aida Vivien	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Behan Gréta Ajándék	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Beke Cintia	ezüst	Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Közép-európai Tanulmányok Kara	–
Farkas Anna	ezüst	Széchenyi István Egyetem Kautz Gyula Gazdaságtudományi Kar	Borbély Károly
Gyimesi Csenge	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Iván Rebeka	ezüst	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Jánosi Dóra	ezüst	ELTE Tanító- és Óvóképző Kar	Tóth Miklós Zsombor
Jobbágy Krisztina	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Kalocsay Anett	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Kiss Ferenc
Lukács Zsuzsanna	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Nagy Imola	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Rác Kinga	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	Balla Gergely
Szabó Erzsébet	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Szabó Fanni	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Tönkö Anett-Judit	ezüst	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Bálint Lilla Katalin	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Czinka Barbara	arany	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Gamos Dominika	arany	MATE Kaposvári Campus Pedagógia Kar	Farkas Beáta
Garzó Gréta	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Hadi Luca Mária	arany	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Keresztes Mária	arany	Széchenyi István Egyetem Doktori Iskola	Borbély Károly
Nagy Abiáta Katalin	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Orsós Vanessza	arany	MATE Kaposvári Campus Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Rendes Dorottya	arany	MATE Kaposvári Campus Pedagógia Kar	Farkas Beáta
Szabad Dominik	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
W. Nagy Kikinda	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Somodi Ildikó

A III. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny eredményei (2023)

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Becze Adél	bronz	Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar	Szántó Báborka
Bernieh Lina	bronz	Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar	Szoboszlai Kiss Katalin
Birkás Norbert	bronz	Szegedi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar	Tajti Gabriella
Ferencz Viola	bronz	Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar	Szántó Báborka
Fodor Georgina	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Havas Judit
Halász-Makkai Orsolya	bronz	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Kiss Magdaléna
Illés Réka	bronz	Nyíregyházi Egyetem	Antal Balázs
Jancsó Richárdné Kókai Dóra	bronz	Apor Vilmos Katolikus Főiskola	Gasparicsné Kovács Erzsébet
Joóné Lindenmayer Gabriella	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Fehér Éva
Kékes-Szabó Kitti	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Bíró-Balogh Tamás
Klausz Kitti	bronz	Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar	Halmos-Kovács Zsuzsa
Lukács Szende	bronz	Babeş-Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Kar	Szántó Báborka
Muraközi Vince	bronz	Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar	Somogyi Tímea
Varga-Göcz Nikolett	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem BMK	Albu-Balogh Andrea
Antal Krisztián	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Erdélyi Erzsébet
Bellon Báborka	ezüst	DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézet	Vitéz Ferenc
Blaskó Krisztián Gábor	ezüst	Széchenyi István Egyetem GIVK	Csányi Csilla
Bozsányi Viktória Mónika	ezüst	DRHE Kölcsey Ferenc Tanítóképzési Intézet	Lember-Major Enikő
Bús Viola	ezüst	Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka	Beke Ottó
Izsó Evódia	ezüst	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Oszter Noémi	ezüst	Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar	Pölcz Ádám

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Reha Nikolett	ezüst	Nyíregyházi Egyetem	Tóthné Szűcs Éva
Rudan Kinga	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Havas Judit
Seres Dorka Eszter	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem BTK	Sólyom Réka
Stanka Renáta Ildikó	ezüst	Széchenyi István Egyetem Deák Fe- renc ÁJK	Szemánné Deme Andrea
Szendrei Flóra Viktória	ezüst	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar	Kurucz Anikó
Telek Luca	ezüst	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Tóth Mariann
Veres Ágnes	ezüst	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Kiss Magdaléna
Ágó Gergely	arany	Szegedi Tudományegyetem Természet- tudományi és Informatikai Kar	Nagy Anikó (hallgató)
Bozó Virág	arany	Károli Gáspár Református Egyetem BTK	Sólyom Réka
Csernai Panna	arany	Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka	Beke Ottó
Didier, Rambaud	arany	Institut National des Langues et Civili- sations Orientales, Paris	Lőrinszky Ildikó
Dong Yuhan	arany	Szegedi Tudományegyetem	Gárdián Nikolett Rózsa
Égi Csenge	arany	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Ladányi Éva
HE Yuchen Patrik	arany	Sanghaji Nemzetközi Tanulmányok Egyetem	Gárdián Nikolett Rózsa
Kalla Sándor Mátyás	arany	Eötvös Loránd Tudományegyetem BTK	Kalla Anikó
Molnár Gréta	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Havas Judit
Nagy Anikó	arany	Szegedi Tudományegyetem Bölcsé- szet- és Társadalomtudományi Kar	Ágó Gergely (hallgató)
Pintér Stefánia	arany	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar	Sütő Csaba András
Rablánszky Gitta	arany	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Ladányi Éva
Szalay-Tóth Karina	arany	Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar	Pölcz Ádám

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Almási Dóra	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem GTK	Bordás Andrea
Berze Noémi	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Dede Zóra Rebeka	bronz	Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar	Felföldi Gábor
Fábián Lili Katalin	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Farkas Bence János	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Somodi Ildikó
Ferenci Adrienn Krisztina	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Geiger Molli	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Husz Dóra	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Jakus Henrietta	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Balanyi Zoltán
Káli Kornélia-Edina	bronz	Babeş-Bolyai Tudományegyetem	Szántó Biborka
Laczkó Enikő	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Lomjánszki Anett	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Mahlaj Viktória	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Mari Patrícia	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Méhes Anna Margaréta	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK	Partosné Tóth-Major Krisztina
Mohl Dóra	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Németh Panna Noémi	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet	Szabó Áron
Sinka Regina	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Török Aida Vivien	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Alföldi Annamária	ezüst	Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar	Somogyi Tímea
Aszódi Vera	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Csikiné Kasztl Vivien	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Erős Emese	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Imre Anna Léna	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem Vitéz János Kar	Partosné Tóth-Major Krisztina
Kanizsainé Pataki Tímea	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Kovács Enikő Lili	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Liu Xinying	ezüst	Szegedi Tudományegyetem BTK	Kovács Margit
Nisteriuc Ádám	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Somodi Ildikó
Rendes Dorottya	ezüst	MATE Kaposvári Campus Nevelés- tudományi Kar	Farkas Beáta
Sürü Emma	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Horváth Kinga
Szondi Inez	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Balanyi Zoltán
Zsivkovics Nikolett	ezüst	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Szabó Áron
Dormánné Somogyi Éva	arany	MATE Kaposvári Campus Nevelés- tudományi Kar	Farkas Beáta
Garzó Gréta	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Gyenes Klára	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Joó-Kovács Bettina	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Magyar Ágnes
Karácsony Zsanett	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Horváth Kinga
Kelemen Viktória	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tóth Lívია
Kisnémet Boglárka	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Magyar Ágnes
Kormányos Dóra	arany	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Régi Bíbor Ildikó	arany	Eötvös Loránd Tudományegyetem Tanító- és Óvóképző Kar	Bereczkiné Zaluszki Anna
Salka Liliána Ágnes	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Szántóné Fábíán Krisztina	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Piti Zsuzsanna
Székely Lídia	arany	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Lívია
Telek Luca	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus Pedagógiai Kar	Palkó Tibor
Veres Ágnes	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar	Kiss Magdaléna

A IV. Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs verseny eredményei (2024)

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Illés Réka	bronz	Nyíregyházi Egyetem	Antal Balázs
Jakab Melánia	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Vallent Brigitta
Kanta Anett	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagógusképző Intézet, Baja	Ladányi Éva
Kotormán Anna Kitti	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Tóth Sándor Attila
Kovács Fanni	bronz	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar, Eger	Kiss Magdaléna
Nagy Júlia	bronz	Nyíregyházi Egyetem	Bényei Ágnes
Rozsnaki Fanni	bronz	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Pedagógiai Kar, Eger	Kiss Magdaléna
Varju Emese	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Szinger Veronika
Glózer Ádám	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar	Sólyom Réka
Kosztyu Sára	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar	Sólyom Réka
Kovács Orsolya	ezüst	Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar	Beke Ottó
Moroz Alexa	ezüst	Soproni Egyetem Benedek Elek Pedagógiai Kar	Kloiber Alexandra
Rambaud, Didier	ezüst	Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Paris	Lőrinszky Ildikó
Rákász Fanny	ezüst	Comenius Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pozsony	Misad Katalin
Sipos Viktória Ivett	ezüst	Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Kar	Gesztelyi Hermina Ágnes
Szilágyi Erik József	ezüst	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Vitéz Ferenc
Véghseő Annamari	ezüst	Nyíregyházi Egyetem	Bényei Ágnes
Becsjanszki Dorka Eszter	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus	Magyar Ágnes
Bús Viola	arany	Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar	Beke Ottó
Chouquet, Paul	arany	Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Paris	Lőrinszky Ildikó

Versmondók	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Erős-Jóó Kincső Enikő	arany	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Vitéz Ferenc
Hankószki Fanni	arany	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus	Tóth-Szerecz Ágnes
Hegedűs László	arany	Budapesti Corvinus Egyetem	–
Lang Barbara	arany	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr	Kurucz Anikó
Patkó Tímea Virág	arany	Széchenyi István Egyetem Apáczai Csere János Kar, Győr	Sütő Csaba András
Tébi Anna Emese	arany	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Vitéz Ferenc
Valló Katalin	arany	Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Jászberényi Campus	Magyar Ágnes
Tébi Anna Emese	kiemelt díj	Debreceni Református Hittudományi Egyetem	Vitéz Ferenc

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Bogdán Zsolt	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Szabó Áron
Dudás Franciska	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem Gazda- ság- és Társadalomtudományi Kar	Bordás Andrea
Gergely Dorka	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina
Kalás Petra	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Kékes-Szabó Kitti	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Kiszely Anita	bronz	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Kovács Fanni	bronz	Eszterházy Károly Egyetem Pedagó- giai Kar	Krausz Petra
Kozák Kitti	bronz	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Livia
Kuszák Livia	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Molnár Szilvia Ibolya	bronz	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Nagyfejeő Hanga	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Ódor Edina Lilla	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Papp Hajnalka-Petra	bronz	Partiumi Keresztény Egyetem Gazda- ság- és Társadalomtudományi Kar	Bordás Andrea

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Pintér Vera	bronz	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina
Rablánszky Gitta	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Szabó Áron
Rembeczki Panni	bronz	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Lívია
Szabó Anita	bronz	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Varga Jázmin	bronz	Eszterházy Károly Egyetem Jászberé- nyi Campus	Magyar Ágnes
Varga Lia	bronz	Eötvös József Főiskola Pedagóguskép- ző Intézet	Szabó Áron
Varga Rita	bronz	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Bácsi Erika	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Bálint Lilla Katalin	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Bucin-Petrov Anna	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Buczko Georgina	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina
Csuport Kata	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina
Gemzsi Erika	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Lívია
Gulyás Dóra	ezüst	Eszterházy Károly Egyetem Jászberé- nyi Campus	Kugler Erika
Kovács Fanni	ezüst	Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Vitéz János Tanárképző Központ	Partosné Tóth-Major Krisztina
Nagy Izolda	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Óvó- és Tanító- képző Intézet	Tóth Lívია
Simon Noémi	ezüst	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Szabó Róbert Miklós	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tarnóczi József
Tóth-Urbán Erika	ezüst	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tarnóczi József
Városi Abigél	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Zoboki Adriána Nikoletta	ezüst	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Magonyné Varga Emőke
Zsida Natália	ezüst	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Nagyné Vincze Margit

Illusztrátorok	Fokozat	Intézmény	Felkészítő oktató
Barta Zsanett	arany	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Behan Gréta Ajándék	arany	Gál Ferenc Egyetem Pedagógiai Kar	Baráth Nóra
Garzó Gréta	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Gricák Ingrid	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Tarnóczi József
Iselstőger Gábor	arany	Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus	Palkó Tibor
Joó-Kovács Bettina	arany	Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus	Magyar Ágnes
Kormányos Dóra	arany	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	Pillerné Sonkodi Rita
Kovácsnai Zsófia	arany	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Nagy Boglárka	arany	Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Kar	–
Sallai-Éder Katalin	arany	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta
Szarvas Erika	arany	Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar	Tóth Alisa
Tanyi Zsófia	arany	Nyíregyházi Egyetem Vizuális Kultúra Intézet	Havasi Tamás
Valló Katalin	arany	Eszterházy Károly Egyetem Jászberényi Campus	Magyar Ágnes
Sallai-Éder Katalin	kiemelt díj	Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Neveléstudományi Intézet	Farkas Beáta

ABSTRACTS

GALUSKA, László Pál

The Dance of the Dragonfly – Sándor Kányádi and the Puppet

The study examines the possibilities and forms of transforming Sándor Kányádi's fairy tales and poetic works into puppet plays. In addition to the dramatic content, the poems rich in imagery can also be used on the puppet stage. The study also reviews the characteristics of puppetry that make this kind of adaptation possible. In the case of adaptation, it is recommended to avoid mere „illustration” of the presented text, and the text can even become mood-creating „background material”. The poems provide visual and atmospheric decoration, help to carry the story forward and also create the illusion of the passage of time.

Keywords: tale-drama, puppet theatre, dramatic situation, etude, object animation

HAVAS, Judit

The poem is what needs to be said

The art of speaking is useful for anyone whose life involves public speaking in any way. The aim of this study is to provide methodological recommendations to help prepare students in higher education who are taking part in poetry recitation competitions. It will help to improve speaking style by practising the various elements of correct breathing and speaking technique, improving concentration, the correct use of volume and tone, and expressing literary works with emotion. The material includes examples of works by famous Hungarian poets.

Keywords: art of speaking, speaking technique, methodological recommendations, poetry recitation, expressiveness

LÁZÁR, Enikő

Game and music in the poems of Sándor Kányádi

On June 1, 2024, at the Sándor Kányádi Poetry Recitation and Poetry Illustration Competition the students of the Faculty of Pedagogy presented a dance, singing and poetry composition entitled *Poetry, Music, Colours, Play – in the Poetry of Sándor Kányádi*. The paper describes the process of preparation for the performance, the preparatory and processing sessions, which focused on the life and poetry of Sándor Kányádi, with special attention to the poems set to music by the Kaláka ensemble. Next the text of the scenario is found accompanied by methodological notes, and finally, in the final part of the study, the formulation of the experiences follows.

Keywords: poems of Sándor Kányádi, folk children's plays, music education, visual and drama project, kindergarten and school

SOMODI, Ildikó – TÓTH, Alisa – GALUSKA, László Pál

Why is it beautiful? A selection of the prize-winning works of the Sándor Kányádi Poetry Illustration Competition

The study presents 16 works created for the Sándor Kányádi Poetry Recitation and Poetry Illustration Competition in 2024. Each work is inspired by one of the poet's poems. The theme of the year was Trees and Flowers in the Poetry of Sándor Kányádi. The short analyzes accompanying the pictures are intended to provide inspiration to all students who like to create and are interested in the arts.

Keywords: poetry illustration, visual education, visual culture, creation, reception

A KÖTET SZERZŐI, KÖZREMŰKÖDŐI

Dr. Bárdos Dóra, dékáni és dékánhelyettesi asszisztens, oktató

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
bardos.dora@kre.hu

Dr. Galuska László Pál, főiskolai docens

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
galuska.laszlo.pal@kre.hu

Górnagy Gyula, művésztanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
gornagy.gyula@kre.hu

Dr. Havas Judit, előadóművész, irodalomtörténész

a verseny fővédnöke
drhavasjudit@gmail.com

Lázár Enikő, oktató

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
lazar.eniko@kre.hu

Prof. Dr. Pap Ferenc, egyetemi tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
pap.ferenc@kre.hu

Dr. Somodi Ildikó, főiskolai tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
somodi.ildiko@kre.hu

Dr. Szinger Veronika, főiskolai tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
szinger.veronika@kre.hu

Dr. Tóth Alisa, egyetemi adjunktus

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
toth.alisa@kre.hu

Dr. Tóth Etelka, főiskolai tanár

Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kar
toth.etelka@kre.hu

2024-ben negyedik alkalommal rendezte meg a Károli Gáspár Református Egyetem Pedagógiai Kara a Kányádi Sándor versmondó és versillusztrációs versenyt, amelyet gazdag szakmai program kísért. A rendezvény a művészek sokszínűségének, a vers, kép, zene, tánc, báb és népi játék találkozásának jegyében zajlott. A program keretében elhangzott szakmai előadásokból készült írásokkal jelen kötet, a *Határok nélkül – Kányádi-metszetek* című tanulmánygyűjtemény folytatásaként, a költői életmű kapcsolódásaiból ad újabb ízelítőt a társművészetekhez, bemutatva és elemezve a versillusztrációs pályázatra érkezett legszebb alkotásokat. Külön fejezet szól az eddigi versenyekről, felsorakoztatva mindazokat, akik 2021 és 2024 között részt vettek a versenyeken.